

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Platební bilance – Česká republika

Autorka práce: Aneta Raticová
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Aneta Raticová

obor Podnikání a administrativa

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Platební bilance - Česká republika**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Platební bilance - případová studie České republiky
5. Závěr
6. Seznam použitých zdrojů
7. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

BURDA, M., WYPLOSZ, Ch.: Macroeconomics. A European text. 4th edition. Oxford University Press 2005. ISBN 0199264961.

HALL, R. E., TAYLOR, J. B.: Macroeconomics. 4th edition. New York, W. W. Norton Company 1993. ISBN 0393963071.

FRANK, R. H., BERNANKE, B. S.: Ekonomie. Praha, Garda Publishing 1997. ISBN 8071694800.

HELÍSEK, M.: Makroekonomie. Základní kurs. 2. přepracované vydání. Slaný, Melandrium 2002. ISBN 8086754189.

Maitah, M.: Macroeconomics. Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, ISBN 978-80-213-1904-2

PAVELKA T.: Makroekonomie. Základní kurz. 2. vydání. Slaný, Melandrium 2007. ISBN 9788086175522.

SCHILLER, B. R.: Makroekonomie dnes. Brno. Computer Press 2004. ISBN 802510169X.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 11. 3. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Platební bilance – Česká republika" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Ing. Mansooru Maitahovi Ph.D. et Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, za věcné připomínky, dále za odborné konzultace, ochotu a pomoc. Ještě bych chtěla poděkovat své rodině za její podporu.

Platební bilance – Česká republika

Balance of payments – Czech republic

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá analýzou platební bilance České republiky v letech 2006 – 2009. Práce je rozdělena do dvou částí, literární rešerše a analýzy platební bilance. První část, literární rešerše, popisuje definici platební bilance, její transakce, dále je zde krátký pohled do historie, co se významu platební bilance týká z hlediska stavu ekonomiky. Největší část je věnována struktuře platební bilance, jak horizontální, tak i vertikální. Jsou zde popsány jednotlivé účty platební bilance a jejich složky. Navazuje rovnováha platební bilance, vyrovnávací mechanismy a příčiny vnější nerovnováhy. Zahraniční zadluženost první část práce uzavírá. Tato část práce je zpracována z podkladů odborné literatury a některých dostupných internetových zdrojů.

Praktická část neboli případová studie platební bilance České republiky je zpracována na základě podkladů uveřejněných Českou národní bankou a Českým statistickým úřadem. Teoretická část je použita jako podklad pro zpracování analýzy. Analýza každého z účtů je provedena jednotlivě, stejně jako analýza jednotlivých složek účtů. U některých kapitol jsou zobrazeny grafy, pro lepší viditelnost vývoje jednotlivých položek. Následuje analýza investiční pozice země a také zahraniční zadluženosti.

V závěru práce je zhodnocena celková platební bilance České republiky za sledované období, tedy v letech 2006 – 2009.

Summary

The bachelor thesis analyzes the balance of payments of the Czech republic from 2006 till 2009. The paper is divided into two parts, literary research and balance of payments. The literary research describes the definition of balance of payments, important transactions. More over there is a short look at the history in term of the state of the economy. The biggest part is devoted to the structure of the balance of payments both horizontal and vertical. It focuses on the individual accounts of balance of payments and their components. After that it is followed by the equilibrium of balance of payments,

compensatory mechanisms and the causes of external imbalances. The first part is finished by a foreign debt. The information is supported by sources mainly from the literature and some available internet sources.

The practical part, case study, of the balance of payments of the Czech republic is processed by the background published by Czech National Bank and the Czech Statistical Office. The theoretical part is used as a base for the analysis. The analysis of the accounts is made separately as analysis of the individual components of accounts. For better visibility of the development of the items a few graphs are added in some chapters as well. Then it examines an investment position of the country and a foreign debt.

Klíčová slova: platební bilance, rezident, transakce, kreditní a debetní operace,
běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, saldo chyb a opomenutí,
změna devizových rezerv, zahraniční dluh

Keywords: balance of payments, resident, transaction, credits and debit transaction,
Current account, capital account, financial account, net errors and omissions,
Official account – change in reserves, foreign debt

Obsah

Obsah	8
1. Úvod.....	10
2. Cíl práce a metodika	10
2.1. Cíl práce.....	10
2.2. Metodika práce	11
3. Literární rešerše	12
3.1. Definice platební bilance	12
3.1.1. Definice platební bilance	12
3.1.2. Transakce platební bilance.....	12
3.2. Krátký pohled do historie	13
3.2.1. Význam obchodní bilance z hlediska stavu ekonomiky.....	13
3.2.2. Rozšíření mezinárodních transakcí.....	14
3.3. Postavení platební bilance	14
3.3.1. Povaha platební bilance	14
3.4. Struktura platební bilance	15
3.4.1. Horizontální členění.....	15
3.4.2. Vertikální členění.....	15
3.5. Položky platební bilance podle horizontálního členění	16
3.5.1. Běžný účet.....	16
3.5.1.1. Obchodní bilance	16
3.5.1.2. Bilance služeb	16
3.5.1.3. Bilance výnosů.....	17
3.5.1.4. Běžné převody (transfery)	17
3.5.1.5. Bilance běžného účtu	17
3.5.2. Kapitálový účet	17
3.5.3. Finanční účet.....	17
3.5.3.1. Přímé zahraniční investice	18
3.5.3.2. Portfoliové investice	18
3.5.3.3. Ostatní investice.....	18
3.5.4. Saldo chyb a opomenutí.....	18
3.5.5. Změna devizových rezerv	18
3.6. Rovnováha platební bilance a princip podvojnosti.....	19
3.6.1. Rovnováha platební bilance.....	19
3.6.1.1. Analýza rovnováhy platební bilance.....	19
3.6.1.2. Vyrovnávací mechanismy v praxi	20
3.7. Příčiny a formy vnější nerovnováhy	20
3.7.1. Vyrovnaný čistý export.....	20
3.7.2. Vyrovnaná platební bilance	22
3.8. Důsledky vnější nerovnováhy.....	23
3.8.1. Přebytkový čistý export	23
3.8.2. Deficitní čistý export	23
3.8.3. Nevyrovnaná platební bilance	24
3.9. Zahraniční zadluženost	25
3.9.1. Nadměrnost zahraniční zadluženosti	25
4. Platební bilance – případová studie České republiky v letech 2006 – 2009.....	27

4.1. Vývoj platební bilance ČR v letech 2006 – 2009	27
4.1. Vývoj běžného účtu v letech 2006 – 2009	28
4.1.1. Obchodní bilance	30
4.1.1.1. Směnné relace	31
4.1.2. Bilance služeb	32
4.1.3. Bilance výnosů	34
4.1.4. Bilance běžných převodů	36
4.2. Kapitálový účet	37
4.3. Finanční účet	39
4.3.1. Přímé investice	39
4.3.1.1. České přímé investice v zahraničí	39
4.3.1.2. Přímé zahraniční investice v České republice	40
4.3.2. Portfoliové investice	41
4.3.3. Ostatní investice	42
4.4. Změna devizových rezerv	43
4.5. Investiční pozice země	45
4.6. Zahraniční zadlužení	46
5. Závěr	48
6. Seznam použitých zdrojů	50
6.1. Tištěné dokumenty	50
6.2. Elektronické zdroje	50
7. Přílohy	52
7.1. Přiložené přílohy	52
7.2. Seznam přiložených příloh	57

1. Úvod

Citát:

„Obchodování ještě nikdy nezruinovalo žádný národ.“ Benjamin Franklin [7]

Téměř denně můžeme číst o obchodní bilanci, o rostoucí zadluženosti České republiky nebo o nutnosti zlepšení platební bilance v různých zemích.

Mezinárodní směna, stejně jako domácí směna, se uskutečňuje prostřednictvím peněžních prostředků a peněžní toky do země a ze země se měří pomocí platební bilance státu. Jaký je přesný význam pojmu bilance mezinárodních plateb státu? Jsou to účetní výkazy, do nich se zaznamenávají všechny hospodářské toky, které do země vstupují nebo z ní vystupují. Je to tedy nástroj měření úhrnu toků statků, služeb a kapitálu mezi danou zemí, v našem případě Českou republikou, a zbytkem světa. [4]

Z definice vyplývá, že za to, co si člověk koupí, musí buď zaplatit, nebo se zadlužit. Tak to na světě funguje už řádku let. Platební bilance zaznamenává pohyby peněz, nejen v rámci dané země, ale i do a ze zahraničí. V dnešní době nese platební bilance úlohu důležitého makroekonomického ukazatele.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je analýza platební bilance České republiky v letech 2006 – 2009. Práce bude obsahovat jak analýzu celku, tak i analýzu jednotlivých účtů a podúčtů průřezem jednotlivých let. Tato podrobná analýza jednotlivých složek platební bilance během uvedených let by měla odhalit příčiny jednotlivých pohybů na účtech a celkových sald.

Dále by měla analýza posloužit k určení dlouhodobé udržitelnosti popřípadě neudržitelnosti platební bilance do budoucna. Zda se pohybuje zahraniční zadluženost České republiky ve zdravé míře, právě to bude cílem analýzy zahraniční zadluženosti.

V závěru práce bude zhodnocena platební bilance jako celek po sledované období čtyř let.

2.2. Metodika práce

Tato bakalářská práce je zpracována především na základě prostudování odborné literatury a dostupných internetových zdrojů k dané problematice.

Teoretická část, která je podkladem pro část praktickou, se zabývá platební bilancí a jejími jednotlivými složkami. Dále popisuje rovnováhu platební bilance a principy podvojnosti, v neposlední řadě jsou zde také popsány vyrovnávací mechanismy platební bilance. Cílem teoretické části je vytvořit přehledný a srozumitelný podklad pro praktickou část, kde budou tyto informace aplikovány.

Praktická část práce bude obsahovat převedení již zmíněné teorie do praxe. Bude se zabývat analýzou platební bilance v jednotlivých letech. Ze zjištěných a analyzovaných informací bude zhodnocena situace o stavu a vývoji české ekonomiky během těchto let a dále budou zjištěny příčiny pozorovaného vývoje. Bude provedena analýza jednotlivých účtů zvlášť. Praktická část vyplyne ze statistických dat uveřejněných Českou národní bankou a Českým statistickým úřadem.

3. Literární rešerše

3.1. Definice platební bilance

3.1.1. Definice platební bilance

V dnešní globalizované ekonomice jsou jednotlivé státy navzájem propojeny nejen prostřednictvím mezinárodního obchodu, ale také prostřednictvím pohybu mezinárodního kapitálu. [4]

Platební bilance země je významnou ekonomickou kategorií, která ve svém celku, výsledku a struktuře podává specifický obraz o stavu ekonomiky a o její vnější výkonnosti, charakteru jejího rozvoje i o zaměření a úspěšnosti prováděné hospodářské politiky v dané zemi.

K posouzení vnější ekonomické rovnováhy na makroekonomické úrovni používáme platební bilanci. Platební bilance je statistický účetní záznam fungující na principu podvojného účetnictví, proto má být jako celek vždy vyrovnaná. Slouží k zachycení a monitorování všech mezinárodních obchodních a finančních transakcí institucí a obyvatel dané země. Jde o bilanci (účet) všech ekonomických transakcí mezi národní ekonomikou a zahraničím uskutečněných v určitém období.

Platební bilance vyjadřuje ekonomické transakce subjektů dané země se zahraničím během určitého období a zachycuje mezinárodní pohyb statků, služeb, výrobních faktorů, pohledávek a závazků. Rozlišujeme tržní platební bilanci, která představuje běžný a nepřerušovaný vztah dvou platebních trhů (dovnitř a ven ze země) a dále účetní platební bilanci, která představuje statistický výkaz shrnující veškeré zahraniční transakce dané země během určitého období, realizované podvojným účetním záznamem. [1]

3.1.2. Transakce platební bilance

Transakcí platební bilance se rozumí směna zboží, služeb, důchodů a kapitálu mezi rezidenty dvou zemí. Mezi transakce dále patří transfery, za něž není vyžadováno protiplnění, například dary. [9]

Transakce v platební bilanci jsou zaznamenávány u běžného a kapitálového účtu na obrátovém principu (jako příjmy či výdaje, respektive vývoz a dovoz) a v případě všech položek finančního účtu jako čistá změna aktiv a pasiv. Transakce uskutečněné v cizích

měnách se na CZK přepočítávají kurzem platným v době transakce případně průměrným kurzem za vykazované období.[9]

Rezidentem je chápán ten, jenž má hlavní centrum zájmu v daném státě. Zjednodušeně lze říci, že rezidentem dané země jsou obyvatelé daného státu žijící v něm dlouhodobě (déle než jeden rok), vláda, obchodní společnosti a neziskové organizace, které mají sídlo v dané zemi. Jsou zde určitá specifika – např. diplomati, turisté, studenti, lidé v lékařském ošetřování, posádky letadel, dočasně migrující pracovníci (sezónní práce) jsou považováni za rezidenty svého státu původu. Obchodní společnosti jsou sice rezidenti státu, kde mají sídlo, ale jejich pobočky jsou považovány za rezidenty země, ve které jsou umístěny. Mezinárodní organizace typu: Organizace spojených národů, Světové banky, Mezinárodního měnového fondu ... nejsou rezidenty země, ve které sídlí. [4]

3.2. Krátký pohled do historie

3.2.1. Význam obchodní bilance z hlediska stavu ekonomiky

Zahraničně obchodní vztahy byly vždy považovány za mimořádně důležité a byl jim přikládán zvláště velký význam. Ve studiu těchto vztahů se hledaly známky rozvoje a úpadku národního hospodářství. V dřívějších dobách byla bilance zahraničního obchodu sezbožím považována za zcela neomylný ukazatel růstu nebo poklesu ekonomiky příslušného státního útvaru. Přebytek vývozu nad dovozem zboží (aktivní obchodní bilance) představoval v ekonomice příznivý stav a převis dovozu nad vývozem zboží (pasivní obchodní bilance) byl považován za nepříznivý ekonomický stav. Později se však ukázalo, že pasivní obchodní bilance nemusí znamenat špatný ekonomický obraz a nemusí mít za následek nebo být příčinou ekonomického ochuzování příslušného státu. Stejně tak se změnil názor na aktivní obchodní bilanci, která nemusela vždy znamenat dobrý stav ekonomiky, a její výsledek nemusel vést k ekonomickému bohatnutí takového státu. Postupem času se došlo k závěrům, že zahraničně ekonomická rovnováha či nerovnováha nespočívá jen ve vztahu mezi nominálním objemem nebo růstem vývozu a dovozu zboží. [8]

3.2.2. Rozšíření mezinárodních transakcí

Byla potvrzena (nikoliv objevena) existence jiných než jen zbožových zahraničních operací, které je třeba vzít v úvahu při hodnocení mezinárodních ekonomických transakcí. Konkrétně znamenalo započítávat do mezinárodních ekonomických vztahů takové operace (položky) jako např. mezinárodní cestovní ruch, mezinárodní dopravní a spojové služby, pojišťování, úroky ze zahraničních úvěrů, dividendy, zisky a jiné výnosy ze zahraničních investic, dary a hotovosti, zboží nebo služby bez protihodnot (jednostranné převody), přímé zahraniční investice, zahraniční obchod cennými papíry, mezinárodní úvěry (půjčky a výpůjčky), nákupy a prodeje měnového zlata a další kapitálové přesuny.[8]

3.3. Postavení platební bilance

3.3.1. Povaha platební bilance

Z dnešního hlediska je důležité, že mezinárodní hospodářství postupuje všechny součásti národní (domácí) ekonomiky každého moderního státu. Mezinárodní obchod se musí shodovat s tím, co je výhodné pro domácí ekonomiku a musí být v souladu s cíli každého národního hospodářství, což platí pro všechny strany provádějící ekonomické transakce. Hledisko, ze kterého se posuzuje příslušný ekonomický jev (událost, věc), nepředstavuje velký rozdíl mezi vnitřním a vnějším obchodem. Národní (domácí) ekonomiku ovlivňuje výroba, výrobní náklady, zaměstnanost, mzdy, důchody, ceny, úroky atd., s čímž souvisí schopnost provádět zahraničně ekonomické operace, tj. schopnost obchodovat a investovat v zahraničí.

Způsob fungování mezinárodních ekonomických vztahů je výtvořem států i mezinárodních organizací a je jimi určován. Důležitým činitelem ve vývoji filozofie mezinárodního hospodářství byly vědecké instituce (školy, směry), které sledovaly pohyb zboží, služeb darů, kapitálu, peněz mezi jednotlivými státy (jejich hranicemi) a na základě výsledků statistických zjišťování usilovaly o vytvoření určité soustavy faktů, tj. uskutečněných zahraničně ekonomických operací.

Cílem bylo, aby tato fakta ukazovala povahu, charakteristické rysy a vlastnosti mezinárodních hospodářských vztahů a souvztažností mezi nimi. K jejich popisu byly

vytvářejí zásady, definice, členění, klasifikace atd. podle subjektů a jevů. Mnohé z nich jsou dodnes funkční a podmiňují způsob provádění mezinárodních transakcí. [8]

3.4. Struktura platební bilance

3.4.1. Horizontální členění

A) Běžný účet

- I.** Obchodní bilance
- II.** Bilance služeb
- III.** Bilance výnosů
- IV.** Běžné převody (transfery)

B) Kapitálový účet

C) Finanční účet

- I.** Přímé zahraniční investice
- II.** Portfoliové investice
- III.** Finanční deriváty
- IV.** Ostatní investice

D) Saldo chyb a opomenutí

E) Změna devizových rezerv

$$\mathbf{A + B + C + D + E = 0[3,6]}$$

3.4.2. Vertikální členění

Vertikální struktura platební bilance vymezuje jednotlivé sloupce a jejím základem je rozdělení všech operací do dvou skupin, na *kreditní* (přírůstek na těchto položkách zlepšuje platební bilanci) a *debetní* (přírůstek na těchto položkách zhoršuje platební bilanci). Kritériem pro členění je vztah operace k devizové nabídce nebo poptávce. Kreditní operace vytváří na trhu devizovou nabídku, debetní operace poptávku po devizách. Mezi kreditní operace (+) můžeme zařadit export zboží a služeb, import důchodů, transferů, kapitálu a snížení devizových rezerv. Naopak debetní operace (-) jsou import zboží a služeb, export důchodů, transferů, kapitálu a zvýšení devizových rezerv.

Na devizovém trhu nabídku deviz vytvářejí vývozci zboží a služeb, nebo dovozci důchodů, jednostranných převodů (transferů) a kapitálu. Na druhé straně poptávku po

devizách tvoří dovozci zboží a služeb, nebo vývozci důchodů, transferů a kapitálu. Snížení devizových rezerv představuje nabídku deviz a zvýšení devizových rezerv je poptávkou po devizách. Pro úplnost je nutno uvést, že chyby a opomenutí se znaménkem plus jsou zařazeny na kreditní stranu (nabídka deviz) a se znaménkem minus na debetní stranu (poptávka po devizách). [1,8]

3.5. Položky platební bilance podle horizontálního členění

3.5.1. Běžný účet

3.5.1.1. Obchodní bilance

Obchodní bilance – export a import statků. Je měřena buď metodou „fob“ (free on board), tj. provádí vyjádření hodnoty zboží bez nákladů na transport a pojištění na hranice vyvážející země. Metoda „cif“ (coastinsurancefreigh transport) zahrnuje tyto náklady až na hranice přijímající země. To má za důsledek, že tyto náklady při metodě „fob“ jsou v bilanci služeb a při „cif“ v obchodní bilanci. [1]

V minulých stoletích se ekonomové zaměřili na obchodní bilanci, která se skládá hlavně z primárních komodit (jako jsou potraviny a paliva) a zpracovatelských statků. V dřívějších dobách usilovali merkantilisté o obchodní přebytek (vývozy převyšovaly dovozy) a nazývali jej „příznivou obchodní bilancí“. Chtěli se vyhnout „nepříznivé obchodní bilancí“, čímž mínili obchodní deficit (dovozy převyšovaly vývozy). Tento výběr pojmů přežil až do dneška, kdy mnoho států usiluje o obchodní přebytky. Ekonomie nás však učí, že obchodní deficity jsou někdy ekonomicky výhodné pro země, které potřebují načerpat cizí kapitál.[5]

3.5.1.2. Bilance služeb

Bilance služeb – export a import služeb. Zde jsou započítávány veškeré dovozy a vývozy služeb. Patří sem např. doprava, turistika, bankovní a pojišťovací služby, výdaje turistů, poplatky za patenty, filmová práva atd. Úloha služeb neboli „neviditelného obchodu“ je rostoucí.

3.5.1.3. Bilance výnosů

Bilance výnosů – zde se účtují výnosy z kapitálu, jako jsou úroky, dividendy, reinvestované zisky. Dále pak převody pracovních příjmů.

3.5.1.4. Běžné převody (transfery)

Běžné převody (transfery) – všechny pohyby zboží a peněz bez protihodnoty (příspěvky mezinárodních organizací, peníze posílané zahraničními dělníky domů, dědictví apod.). Bývají často ve statistikách členěny na transfery státní a soukromé.

3.5.1.5. Bilance běžného účtu

Souhrn běžného účtu se obvykle nazývá *bilance běžného účtu*. Tato důležitá veličina shrnuje rozdíl mezi naším celkovým vývozem statků a služeb a naším celkovým dovozem statků a služeb. Je téměř totožná s pojmem čisté vývozy.

3.5.2. Kapitálový účet

Kapitálový účet zahrnuje toky kapitálu ze země a do země a investiční a kapitálové transakce (hot money nebo investice). V kapitálovém účtu jsou zaznamenány veškeré transakce, související s migrací obyvatelstva, s promíjením dluhů a s převody vlastnických práv k fixním aktivům (např. investiční granty), převody nefinančních hmotných aktiv (půda – pozemky pro zastupitelské úřady) a nehmotných práv (patenty, licence, autorská práva).

3.5.3. Finanční účet

Zahrnuje transakce, které mění stavy prostředků domácích subjektů vzhledem k zahraničním subjektům. Jde tedy o vznik, zánik a změnu finančních aktiv a pasiv vlády, bankovních, nebankovních a ostatních subjektů. Příjmy prostředků jsou chápány jako kapitálový import a naopak. Z hlediska času se člení na krátkodobý (do jednoho roku) a dlouhodobý (nad jeden rok).

3.5.3.1. Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice – přímé investice v zahraničí a zahraniční v tuzemsku. Jde o základní jmění a reinvestovaný zisk a ostatní kapitál.

3.5.3.2. Portfoliové investice

Portfoliové investice – účtuje se zde pohyb již emitovaných majetkových a dluhových cenných papírů.

3.5.3.3. Ostatní investice

Ostatní investice – největší část tvoří půjčky a úvěry státního finančního a nefinančního sektoru ekonomiky. [1,3,4,8]

3.5.4. Saldo chyb a opomenutí

Tato položka v platební bilanci slouží pro vyrovnání rozdílů způsobených použitím různých metod při statistickém zjišťování položek platební bilance a odráží i možné nepřesnosti a chyby v evidenci jednotlivých transakcí. Tato položka prakticky zajišťuje vyrovnanost platební bilance jako celku. [9]

3.5.5. Změna devizových rezerv

Zahrnuje všechny oficiální transakce včetně změny devizových rezerv, půjček od měnového fondu a jiných vlád, které financují saldo běžných a kapitálových toků. Jedná se o bilanci spjatou se zásobami peněz a deviz. Jsou-li v souhrnu předchozí bilance aktivní, pak přebytek navyšuje kategorii zásob (devizové rezervy) se záporným znaménkem a naopak. [1,3,4,8]

3.6. Rovnováha platební bilance a princip podvojnosti

3.6.1. Rovnováha platební bilance

Platební bilance je vždy vyrovnaná. Jedná se o účetní vyrovnanost platební bilance, která platí vždy, z definice platební bilance jakožto výkazu podvojného účetnictví.

Něco jiného je však rovnováha platební bilance. Účetně vždy vyrovnaná platební bilance se může nacházet v nerovnováze. Může docházet k disproporcím mezi běžným a finančním účtem nebo i k disproporcím v rámci účtu finančního.

Existují čtyři základní faktory ovlivňující platební bilanci dané země. Jedná se o míru inflace, růst reálného produktu ekonomiky, výši úrokových sazeb a devizový kurz.

Platební bilance země podléhá neustálým procesům automatického vyrovnavání. Jedná se o takzvané vyrovnávací procesy platební bilance, vyrovnávací proces cenový, důchodový a kurzový.

Konečnou vyrovnávací položkou platební bilance je změna devizových rezerv. Devizové rezervy však nelze využívat dlouhodobě k vyrovnání platební bilance. Základním mechanismem, který dlouhodobě uvádí platební bilanci do rovnováhy je devizový kurz.

3.6.1.1. Analýza rovnováhy platební bilance

Pro analýzu rovnováhy platební bilance je účelné sestavit salda platební bilance. Lze rozlišit dva základní typy sald platební bilance:

a) dílčí salda platební bilance: lze je získat jako rozdíl kreditu a debetu jednotlivých položek platební bilance (saldo obchodní bilance, saldo běžného účtu platební bilance, saldo finančního účtu platební bilance, saldo přímých investic atd.). Dílčí salda platební bilance slouží k oddělenému hodnocení stavu jednotlivých položek platební bilance. Protože podvojně účetnictví zajišťuje, že se obraty strany debetní a strany kreditní rovnají, součet veškerých transakcí platební bilance se rovná nule. Součet salda kapitálového účtu, běžného účtu a účtu devizových rezerv se také musí rovnat nule.

b) kumulativní salda platební bilance: vedením pomyslné čáry horizontálním směrem se rozdělí platební bilance do dvou relativně samostatných okruhů. Kumulativní

salda platební bilance slouží k podrobnější analýze ekonomických souvislostí a případných nerovnováh v rámci platební bilance. [6,9]

3.6.1.2. Vyrovňovací mechanismy v praxi

Měnový mechanismus – jestliže domácí ekonomika více dováží, musí za svůj dovoz platit stále více zahraniční měny. Proto dojde na měnovém trhu k větší poptávce po zahraniční měně a k větší nabídce domácí měny. Tato nerovnováha však povede k znehodnocení domácí měny. Znehodnocená domácí měna však následně vede k růstu exportu a poklesu importu. Obchodní bilance se začíná zlepšovat. Měnový mechanismus samozřejmě funguje v případě flexibilního měnového kurzu. Při fixním měnovém kurzu by docházelo k úbytku devizových rezerv a centrální banka by nakonec byla nucena měnový kurz znehodnotit.

Důchodový mechanismus – pokud domácí ekonomika více dováží, věnuje své zdroje na růst produkce v zahraničí a omezuje zdroje věnované na domácí produkci. Tím ale časem začne klesat hrubý domácí produkt. Část importu však závisí na velikosti hrubého domácího produktu. Pokles produkce povede k poklesu importu.

Cenový mechanismus – pokud domácí země nakupuje statky ze zahraničí, začnou se domácími výrobci hromadit zásoby a postupně budou omezovat produkci – jedná se v podstatě o snížení agregátní poptávky. Časem však dojde k poklesu cenové hladiny, v důsledku toho vzroste export a také domácí subjekty omezí importy. [4,6]

3.7. Příčiny a formy vnější nerovnováhy

3.7.1 Vyrovnaný čistý export

Vnější ekonomická rovnováha je interpretována jako vyrovnaný běžný účet platební bilance. Se zjednodušením v podobě odhlédnutí od položek transfery a důchody jde vlastně o vyrovnaný čistý export, tedy $NX = 0$. Vnější ekonomická nerovnováha pak v tomto pojetí znamená buď přebytkový čistý export ($NX > 0$, $X > M$), nebo deficitní čistý export ($NX < 0$, $X < M$).

Velikost čistého exportu nebo salda běžného účtu je možno vyjádřit v absolutní výši (např. v mld. USD), pro jeho mezinárodní srovnání je však třeba použít relativní ukazatel – nejčastěji poměr NX nebo salda běžného účtu k nominálnímu HDP.

Příčiny vnější ekonomické nerovnováhy vyplývají ze známých okolností ovlivňujících export a import. Zejména jde o následující faktory, které se celkově promítají do mezinárodní konkurenceschopnosti dané ekonomiky:

- vývoj domácího a zahraničního produktu (fáze hospodářského cyklu),
- kolísání nominálních měnových kursů,
- vývoj domácí a zahraniční cenové hladiny,
- protekcionistická a proexportní opatření doma a v zahraničí,
- změna preferencí spotřebitelů.

Tyto příčiny je možno také interpretovat následovně:

- nesoulad mezi vytvořeným produktem (Y) a celkovými domácími výdaji (C + I + G).

Ty vyplývá z definice produktu jako souhrnu celkových výdajů na domácí produkci:

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

$$X - M = Y - (C + I + G)$$

- nesoulad mezi vytvořenými úsporami osobními a podnikovými a čistými daněmi na jedné straně a domácími výdaji, tj. soukromými investičními výdaji a vládními nákupy na druhé straně. To vyplývá z makroekonomické identity vytvořeného produktu vyjádřeného souhrnem celkových výdajů a forem alokace odpovídajícího důchodu:

$$C + I + G + (X - M) = C + PS + GBS + NT$$

$$X - M = (PS + GBS + NT) - (I + G)$$

Přebytek (aktivum) NX znamená, že vytvořený produkt je vyšší než celkové domácí výdaje:

$$Y > C + I + G$$

Současně jsou úspory a čisté daně vyšší, než domácí nespotební výdaje:

$$PS + GBS + NT > I + G$$

Schodek (deficit) NX vyplývá z opačných nerovností:

$$Y < C + I + G$$

$$PS + GBS + NT < I + G.$$

3.7.2 Vyrovnaná platební bilance

Vnější ekonomická rovnováha je interpretována jako vyrovnaná platební bilance. Tento přístup bere v úvahu nejen vývoj čistého exportu (respektive běžného účtu platební bilance), ale i vývoj mezinárodního pohybu kapitálu, tedy i finanční účet platební bilance (od účtu kapitálového a od chyb opomenutí abstrahujeme). Současně se nemění měnové rezervy centrální banky.

Této vnější ekonomické rovnováhy může být dosaženo

- buď současně vyrovnaným běžným i finančním účtem platební bilance
- nebo vzájemným kompenzováním salda běžného účtu a finančního účtu platební bilance:
 - a) při přebytku běžného účtu musí současně dojít k čistému odlivu kapitálu (finanční účet < 0) ve výši, kdy aktivum běžného účtu je kompenzováno pasivem finančního účtu (nikoliv zvýšením měnových rezerv centrální banky),
 - b) při pasivu běžného účtu musí současně dojít k čistému přílivu kapitálu (finanční účet > 0) ve výši, při které je deficit běžného účtu profinancován aktivem finančního účtu (nikoliv poklesem měnových rezerv centrální banky).

Příčinou vnější ekonomické nerovnováhy jsou tedy v tomto přístupu navzájem se nekompenzující salda běžného a finančního účtu platební bilance, jako např.:

- deficit běžného účtu doprovázený nedostatečným čistým přílivem kapitálu nebo deficitním finančním účtem a tedy financovaný snížením měnových rezerv,
- přebytek běžného účtu doprovázený nedostatečným deficitem finančního účtu nebo přebytkovým finančním účtem a tedy růstem měnových rezerv.

Hlubšími příčinami takto pojaté vnější ekonomické nerovnováhy jsou jednak okolnosti ovlivňující vývoj čistého exportu, jednak okolnosti ovlivňující mezinárodní pohyb kapitálu, tedy zejména

- očekávaná výnosnost finančních aktiv doma a v zahraničí,
- likvidita těchto aktiv,
- rizikovost těchto aktiv. [2]

3.8. Důsledky vnější nerovnováhy

3.8.1. Přebytkový čistý export

Nerovnováha běžného účtu platební bilance zredukovaného na čistý export (NX) v případě přebytkového čistého exportu ($NX > 0$) znamená

- nižší užití statků než vytvořený produkt,
- růst zahraničních aktiv nebo pokles zahraničních závazků subjektů dané ekonomiky, tedy pokles netto zahraniční zadluženosti v širším pojetí (příp. zvýšení čisté věřitelské pozice). Tento důsledek vyplývá ze skutečnosti, že část nespotřebovaného důchodu se nepřeměnila v domácí nespotřební výdaje a vedla k uvedenému výsledku buď přes kapitálový účet, nebo jako zvýšení měnových rezerv centrální banky.

Oficiální měnové rezervy mají svůj význam pro případ nedostatku devizových zdrojů v podnikovém (zejména bankovním) sektoru. Za dostačující bývají však zpravidla považovány tyto rezervy, pokrývající 2 – 3 měsíční objem dovozu výrobků a služeb (vyšší rezervy budou zřejmě potřeba v situaci, kdy centrální banka udržuje měnové rezervy pro potřeby intervenovat vývoj měnového kursu).

3.8.2. Deficitní čistý export

Deficitní čistý export ($NX < 0$) znamená

- vyšší užití statků, než byl vytvořený produkt,
- růst zahraničních závazků nebo pokles zahraničních aktiv subjektů dané ekonomiky, tedy růst netto zahraniční zadluženosti v širším investičním pojetí (příp. Pokles čisté věřitelské pozice). Nedostatečný běžný roční důchod dané ekonomiky byl doplněn buď čistým přílivem kapitálu, nebo poklesem měnových rezerv centrální banky.

Vysoký deficit běžného účtu (čistého exportu) financovaný přílivem zejména krátkodobého kapitálu však při určité výši vede k nedůvěře zahraničních finančních investorů, kteří se obávají jednak platební neschopnosti dlužníků, jednak znehodnocení kursu měny dlužnické země. Fundamentálními (základními) faktory, které jsou přitom zahraničními finančními investory sledovány, jsou zejména nadhodnocení měnového kursu vůči trendu, nadměrná úvěrová expanze v dané zemi, nedostatečné měnové rezervy aj. Nedůvěra v danou ekonomiku může vyústit až v masový odliv zejména krátkodobého kapitálu ze země a k silnému znehodnocení kursu její měny. Jde o tzv. měnovou,

respektive finanční krizi, která může získat charakter globální, resp. Mezinárodní finanční krize v důsledku vzájemné propojenosti a závislosti národních ekonomik.

Potřeba zahraničního kapitálu (finančních aktiv), jak k financování nutných dovozů, tak ke splácení starých dluhů pak často vede k úvěrům od mezinárodních finančních institucí, jako je zejména Mezinárodní měnový fond. Tyto úvěry jsou přitom podmíněny náročnými programy ekonomických reforem, které by měly posílit exportní schopnosti dané ekonomiky.

Za únosnou hranici deficitu běžného účtu bývá považována výše několika (3-6) % v poměru k HDP. [2]

3.8.3. Nevyrovnaná platební bilance

Důsledky vnější ekonomické nerovnováhy jako nevyrovnané platební bilance berou v úvahu nejen vývoj čistého exportu, ale i vývoj mezinárodního pohybu kapitálu. Smysl tohoto přístupu vyplývá z následujících souvislostí:

- souhrn sald běžného a finančního účtu platební bilance (abstrahujeme od kapitálového účtu a od chyb a opomenutí) se projevuje ve změně měnových rezerv centrální banky,
- změna těchto měnových rezerv představuje změnu peněžní zásoby,
- změna peněžní zásoby ovlivňuje (přímo nebo nepřímo) agregátní poptávku a tím i vývoj makroekonomických veličin.

Vnější ekonomická nerovnováha (aktivum nebo pasívum platební bilance a tím i zvýšení nebo snížení měnových rezerv centrální banky) se tak projevuje ve vnitřní nestabilitě: ovlivňuje zaměstnanost, růst produktu a cenovou hladinu.

Se znalostí dopadů deficitu běžného účtu je možno tento typ vnější ekonomické rovnováhy (vzájemná kompenzace sald běžného a finančního účtu) dále zpřesnit. Krátkodobě je možné, aby tyto vzájemné kompenzace probíhaly. Žádná z těchto situací (s výše uvedenými výhradami) však není udržitelná dlouhodobě – např. dlouhodobě vyšší či nižší deficit běžného účtu doprovázený dlouhodobě vyšším či nižším aktivem finančního účtu s výsledkem dlouhodobě se kompenzujících sald. V zásadě je tedy vnější ekonomická rovnováha v podobě vyrovnané platební bilance podmíněna dlouhodobě vyrovnaným běžným účtem a dlouhodobě vyrovnaným finančním účtem platební bilance. [2]

3.9. Zahraniční zadluženost

Vývoj platební bilance (respektive transakcí, které jsou v ní zachyceny) je hlavní okolností, určující vývoj zadluženosti domácích subjektů (rezidentů) vůči zahraničí. Jde o zadluženost jako podnikového sektoru (včetně bank), tak i vlády (včetně např. obcí). Zahraničními věřiteli jsou analogicky podniky a vlády, navíc též mezinárodní organizace.

Zahraniční dluh může být vyjádřen v zásadě ve dvojitým pojetí:

1) Širší pojetí vyjadřuje investiční pozici vůči zahraničí. Zahrnuje do dluhu veškeré závazky domácích subjektů (dlužníků) vůči zahraničí (věřitelům), neboli veškeré pohledávky zahraničí vůči domácím subjektům. Jde konkrétně zejména o pohledávky v podobě peněžních úvěrů, obligací, vkladů v bankách, pohledávky v podobě dodávek zboží a podobných výkonů, jakož i podíly na kapitálu (představované akciemi a podobnými podíly).

V tomto vymezení jde o hrubý (brutto) dluh. Odečteme-li od těchto závazků domácích subjektů analogicky vymezenou investiční pozici v podobě pohledávek vůči zahraničí, získáme čistý (netto) dluh neboli saldo investiční pozice.

Vývoj čistého dluhu je vyjádřen saldem běžného účtu platební bilance: aktivní saldo snižuje tento čistý dluh (nebo zvyšuje čistou věřitelskou pozici), pasivní saldo naopak.

2) Užší (běžnější) pojetí vylučuje ze „širšího dluhu“ položky, které nejsou spojeny s povinností plateb úroků nebo jistiny, tedy zejména závazky v podobě přímých zahraničních investic a části portfoliových investic. Odečteme-li od takto zúžených závazků (hrubého zahraničního dluhu) analogicky vymezené pohledávky vůči zahraničí, získáme čistý dluh. [2]

3.9.1 Nadměrnost zahraniční zadluženosti

Nadměrnost zahraniční zadluženosti bývá posuzována podle různých kritérií:

- míra dluhové služby, tj. podíl ročních splátek jistiny a úroků k roční hodnotě exportu výrobků a služeb. Jako silně zadlužené země (v daném případě brutto v užším pojetí) klasifikuje světová banka země s hodnotou 30%,

- poměr zahraničního dluhu k HDP nebo exportu. Analogická kritéria 50%, 275%.

Východiskem těchto kritérií je produkční a exportní schopnost ekonomiky ve srovnání s odlivem devizových prostředků při splácení dluhů a úroků: nadměrný odliv omezuje dovozy jak pro výrobu (suroviny, stroje ...), tak pro nezbytnou spotřebu. Tím tvoří bariéru ekonomického růstu a tedy i dalšího splácení dluhů.

Dlouhodobá nepřípustnost nerovnováhy je však spíše teoretickým modelem. Reálný ekonomický vývoj zejména v řadě rozvojových zemí je spojen s dlouhodobě rostoucím zahraničním dluhem.[2]

4. Platební bilance – případová studie České republiky v letech 2006– 2009

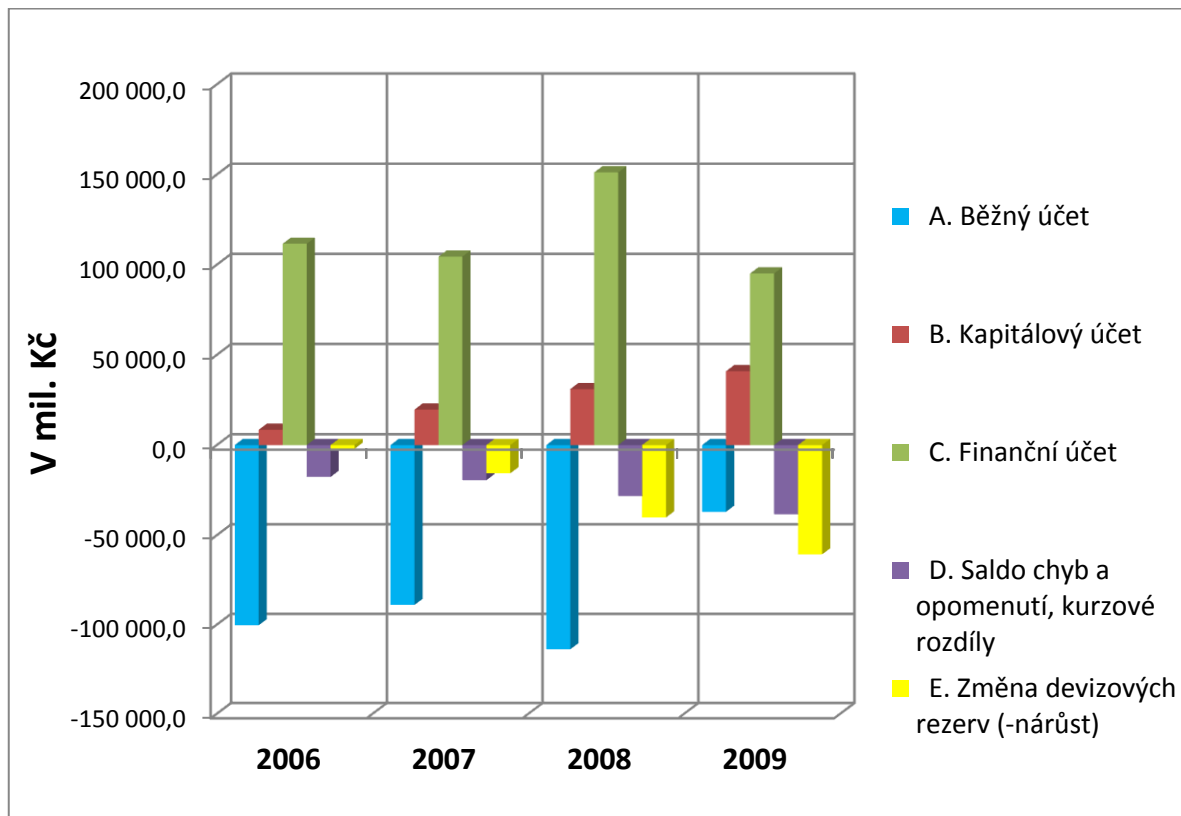
V této části práce bude provedena analýza platební bilance České republiky v letech 2006 – 2009 a k tomuto účelu bude použita teoretická část jako podklad. Jak již bylo zmíněno, jako vhodný zdroj pro posouzení vnější ekonomické rovnováhy se nabízí saldo běžného účtu.

4.1. Vývoj platební bilance ČR v letech 2006 – 2009

Z grafu č. 1 je na první pohled vidět dlouhodobý nezanedbatelný schodek běžného účtu, jenž dosahuje maxima v roce 2006. Od tohoto roku se schodek běžného účtu postupně snižuje. Kapitálový účet se oproti běžnému účtu pohybuje v kladných hodnotách, které kolísají. Nejvyšší hodnotu nabývá kapitálový účet v roce 2009. Položka změna devizových rezerv je po celé 4 roky v záporných hodnotách, což znamená, že centrální banka během těchto 4 let rezervy pouze zvyšovala, z čehož vyplývá přebytkové saldo platební bilance.

Platební bilance byla ve sledovaných letech přebytková, jak už bylo zmíněno, protože aktivní saldo finančního účtu převyšovalo pasivní saldo účtu běžného. V oblasti finančního účtu se na krytí schodku účtu běžného podílel stále rostoucí příliv přímých zahraničních investic a to v letech 2006 až 2008. V roce 2009 byla platební bilance také v přebytku, ale tentokrát díky vysoké obchodní bilanci, která výrazně snížila saldo běžného účtu.

Graf 1: Struktura platební bilance v letech 2006 – 2009

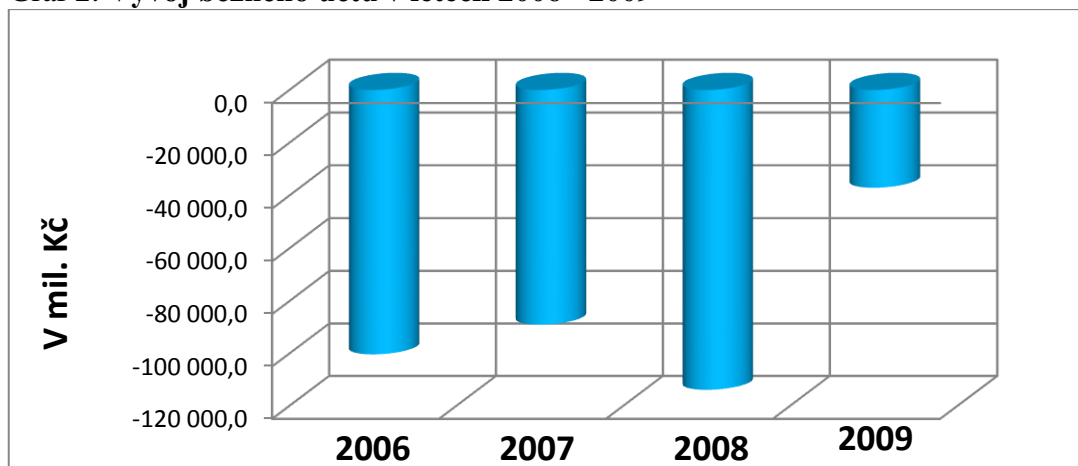
Zdroj: Vlastní zpracování

Pro lepší určení ekonomické rovnováhy, budou dále analyzovány účty platební bilance každý zvlášť. Běžnému účtu, pro jeho význam, bude věnována největší část.

4.1. Vývoj běžného účtu v letech 2006 – 2009

Jak ukazuje graf č. 2, tak je běžný účet po celé sledované 4 roky deficitní. U tohoto účtu se jedná o dlouhodobý trend, který ale nemusí znamenat, že by se ekonomika nacházela v ohrožení. Poslední rok, kdy nebyl běžný účet v deficitu, byl rok 1993.

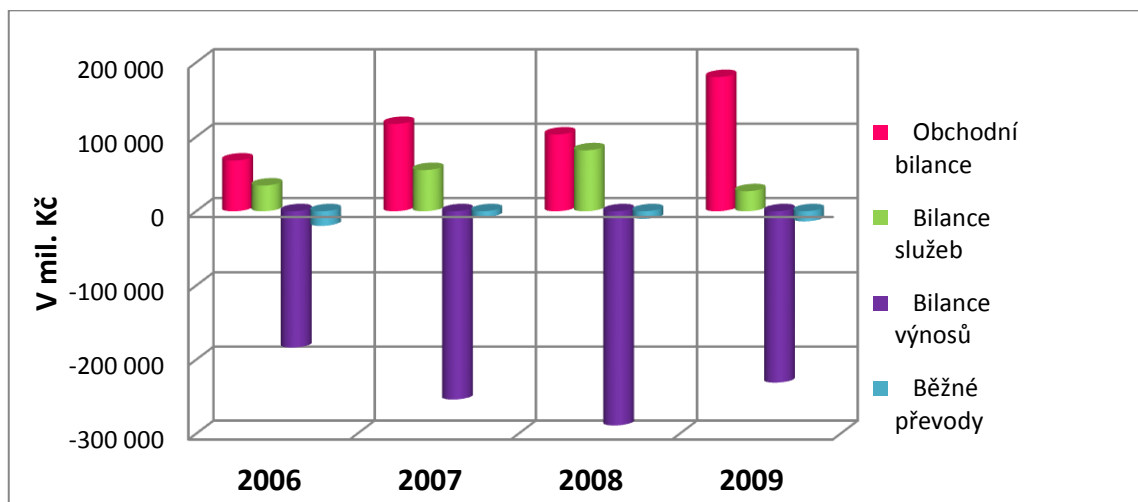
Graf 2: Vývoj běžného účtu v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

V roce 2006 byl schodek běžného účtu 100,3 mld. Kč a to převážně kvůli zápornému saldu bilance výnosů ve výši 183,4 mld. Kč, které částečně snížila obchodní bilance s bilancí služeb. V následujícím roce 2007 se nacházel schodek běžného účtu na částce 88,9 mld. Kč, což je nepatrné zlepšení oproti předcházejícímu roku. Tentokrát byl schodek bilance výnosů 253,7 mld. Kč, ovšem na celkovém zlepšení salda běžného účtu se podílela obchodní bilance, která oproti roku 2006 vzrostla na 117,4 mld. Kč, a zvyšující se bilance služeb. V dalším roce se opět saldo běžného účtu prohloubilo na 113,8 mld. Kč, díky stále rostoucímu saldu bilance výnosů. Ovšem rok 2009 zaznamenal výrazný pokles salda běžného účtu a to na 37 mld. Kč. Tento výrazný skok pomohla snížit obchodní bilance, která se zvýšila oproti roku 2008 téměř o 80 mld. Kč. Údaje jsou znázorněné v následujícím grafu.

Graf 3: Struktura běžného účtu v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 1: Struktura běžného účtu v letech 2006 -2009 v mil. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009
Obchodní bilance	68 213,0	117 461,0	103 232,1	180 553,8
Bilance služeb	34 572,8	55 421,9	81 992,7	26 986,3
Bilance výnosů	-183 431,3	-253 778,7	-288 842,3	-230 892,4
Běžné převody	-19 679,4	-8 063,6	-10 240,9	-13 667,0
Běžný účet	-100324,9	-88959,4	-113858,4	-37019,3

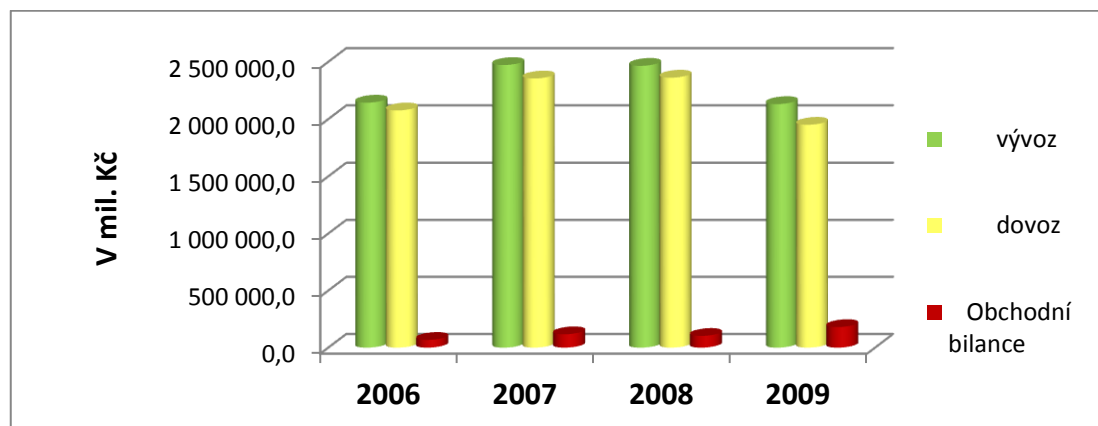
Zdroj: ČNB

4.1.1. Obchodní bilance

Obchodní bilance v roce 2006 byla přebytková ve výši 68,2 mld. Kč. Zahraniční investice mířící do České republiky v předchozích letech a také hospodářský růst zemí Evropské Unie zapříčinily zvýšení vývozu českého zboží. Rok 2007 byl také ve znamení přebytku obchodní bilance a to ve výši 117,5 mld. Kč. Oproti roku 2006 došlo ke zvýšení o 49,2 mld. Kč. Zahraniční obchod České republiky nadále ovlivňovaly zvyšující se přímé zahraniční investice do ČR. Oproti roku 2007 došlo v roce 2008 k meziročnímu poklesu obchodní bilance o 14,2 mld. Kč. Tento propad ovlivnil zejména velký pokles poptávky z jiných zemí ve čtvrtém čtvrtletí tohoto roku spojený s růstem dovozů. V posledním sledovaném roce dosáhla obchodní bilance přebytku ve výši 180,5 mld. Kč. Došlo tedy k meziročnímu zvýšení o 77,3 mld. Kč. Ovšem jak můžeme vidět z grafu č. 4, tak došlo

k meziročnímu snížení objemu jak dovozu, tak i vývozu. V každém roce ovlivní obchodní bilanci také směnné relace, kterým bude věnována podkapitola obchodní bilance.

Graf 4: Vývoj obchodní bilance v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.1.1. Směnné relace

Směnné relace ve sledovaném období kolísaly. V roce 2006 byly směnné relace v záporných hodnotách, konkrétně -1,5%, což zapříčinil pokles vývozních cen zboží a zároveň mírný růst cen zboží z dovozu. Za pokles vývozních cen jsou zodpovědné ceny nápojů a tabáku, naopak vyšších cen u vývozu dosáhly suroviny a palivo. Záporná směnná relace udává, že růst ceny vývozního zboží byl menší než růst ceny dovozního zboží. Což se týká let 2006 a 2008. Z tabulky č. 2 vidíme, že v následujícím roce 2007 vzrostly ceny vyváženého zboží o 1,3% (surovin a potravin) a naopak poklesly ceny dováženého zboží o 1% (stroje a průmyslové výrobky). Takže oproti roku 2006 došlo ke zlepšení směnných relací o 2,3 procentního bodu. V roce 2008 došlo k celkovému zhoršení směnných relací a to o 1,3 procentního bodu. Zapříčinil to pokles vývozních cen o 4,6% a zároveň pokles cen dovozu o 3,3%. Poslední sledovaný rok se naopak zvýšily ceny vývozního zboží o 0,2%, ale dovozní ceny se ještě snížily. Celkové směnné relace tak byly v úhrnu kladné.

Směnné relace nejvíce ovlivňovaly kolísající ceny potravin, surovin a paliv. Dále to byl také vývoj cen na světovém trhu a pohyby kurzu koruny vůči euru a americkému dolaru. A v neposlední řadě ceny strojů, tržních výrobků, dopravních prostředků, průmyslového zboží.[12]

Tabulka níže tedy udává, že v letech 2007 a 2009 byl růst ceny vývozního zboží vyšší než růst ceny dovozního zboží. Což by se dalo považovat za lepší situaci pro Českou republiku, než je situace opačná, kdy jsou směnné relace < 1 .

Tabulka 2: **Ceny zboží vývozu a dovozu a směnné relace v letech 2006 – 2009**

Rok	2006	2007	2008	2009
Ceny vývozu zboží v %	-1,2	1,3	-4,6	0,2
Ceny dovozu zboží v %	0,3	-1,0	-3,3	-3,5
Směnné relace v %	-1,5	2,3	-1,3	3,7

Zdroj: Český statistický úřad – Makroekonomické údaje

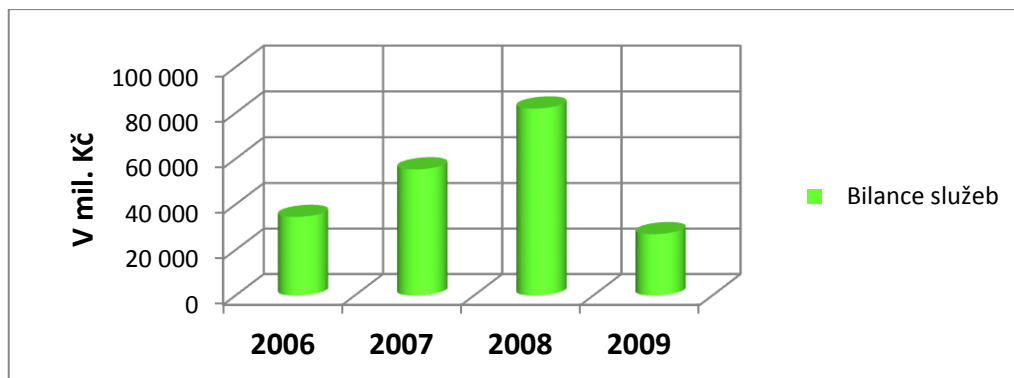
Ceny vývozu zboží - údaj vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za dvanáct měsíců roku proti průměrné cenové hladině dvanácti měsíců předchozího roku. Tyto průměry jsou od roku 2007 (zpětně za roky 2005 a 2006) počítány z bazických indexů vývozních cen s cenovým základem průměr roku 2005 = 100. [11]

Ceny dovozu zboží - údaj vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za dvanáct měsíců roku proti průměrné cenové hladině dvanácti měsíců předchozího roku. Tyto průměry jsou od roku 2007 (zpětně za roky 2005 a 2006) počítány z bazických indexů vývozních cen s cenovým základem průměr roku 2005 = 100. [11]

4.1.2. Bilance služeb

Z grafu č. 5 je na první pohled vidět, že bilance služeb byla ve všech 4 sledovaných letech aktivní. Příjmy tedy vždy převyšovaly výdaje. Od roku 2006 do roku 2008 je vidět rostoucí tendence salda bilance služeb. V roce 2008 dosáhla také bilance služeb svého maxima ve sledovaném období a to 81,9 mld. Kč. V následujícím roce zaznamenala bilance služeb propad na 26,9 mld. Kč. Aktivní bilance služeb tedy přispívá ke snížení deficitu běžného účtu.

Graf 5: Vývoj bilance služeb v letech 2006 - 2009

Zdroj: vlastní zpracování

Z následujícího grafu č. 6 je jasně vidět, že největší vliv na aktivní saldo bilance služeb má nepochybně cestovní ruch, jenž vykazuje významné přebytky.

V roce 2006 se na celkovém vývozu dopravních služeb velkou měrou podílela doprava silniční a letecká. Naopak železniční doprava vykazuje trvalý pokles aktivního salda. Čeští občané vynaložili o 3,8% vyšší náklady na výjezdový cestovní ruch než v předchozím roce 2005. Tuto skutečnost ovlivňují rostoucí nároky a úroveň poskytovaných služeb v místě dovolené a dále také volba cílových destinací, které jsou pro zájemce atraktivní. Co se týče bilance ostatních služeb, tady se prohloubil deficit o 2,9 mld. Kč oproti předchozímu roku. Dovoz převyšuje vývoz těchto služeb, což způsobuje pasivní saldo.

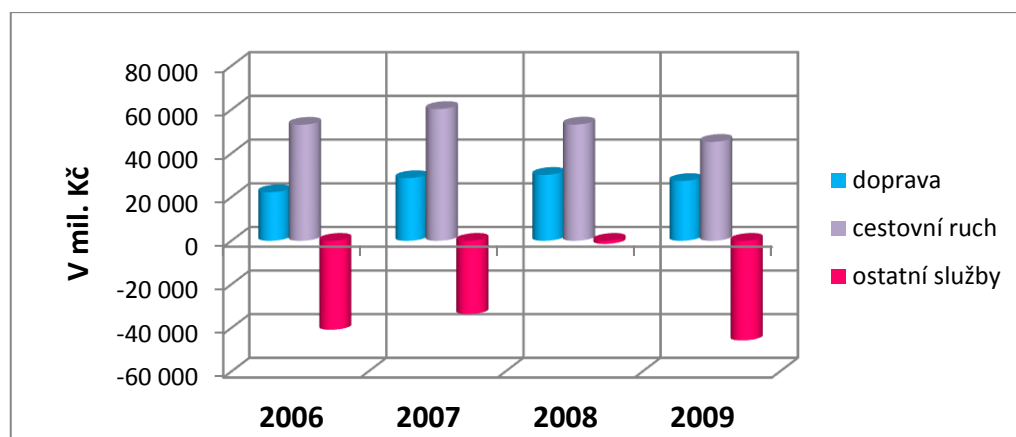
Rok 2007 zaznamenal rychlejší růst vývozu oproti dovozu, a tak bilance služeb skončila s přebytkem 55,4 mld. Kč. Toto zlepšení měla na svědomí převážně kladná změna salda mezinárodní přepravy. U vývozu dopravních služeb tvořila 70%. Ovšem z hlediska růstu aktiva je stále nejvýznamnější silniční a nákladní doprava. U cestovního ruchu byl pro další růst důležitou událostí vstup České republiky do schengenského prostoru v prosinci tohoto roku. Náklady českých občanů na cesty opět vzrostly, stejně jako náklady cizinců na pobyt v České republice. Zvýšením vývozu při současném snížení dovozu poklesl deficit ostatních služeb na 33,6 mld. Kč.

Přebytek 82 mld. Kč, to je výsledek bilance služeb za rok 2008. Opět došlo k meziročnímu zvýšení v důsledku rychlejšího růstu vývozu nad dovozem. Ostatní služby příznivě ovlivnily celkové saldo běžných služeb, protože jejich záporné saldo se velmi rapidně snížilo. Zapříčinil to růst vývozu s mírně snižujícím se dovozem. Schodek

ostatních služeb tedy v roce 2008 činil pouhých 1,4 mld. Kč, což je oproti roku 2007 výrazné zlepšení. U cestovního ruchu byl zaznamenán nižší příjem od návštěvníků z jiných zemí. U českých občanů přitom výdaje na cestování mírně vzrůstaly. Naopak u dopravy se nepatrně zvýšil vývoz.

Pokles na 27 mld. Kč byl v roce 2009 zaznamenán oproti roku předchozímu. Do této situace se velmi výrazně promítlo jak snížení čistého výnosu ze služeb mezinárodní přepravy, tak opět veliký propad schodku ostatních služeb. V této oblasti došlo k nárůstu dovozu a to o 36% oproti roku 2008. Z grafu je patrné, že doprava vykazuje celkem vyrovnané saldo po celé 4 roky. Cestovní ruch byl ovlivněn ekonomickou krizí, která ovlivnila počty zahraničních turistů a s tím i spojený rozsah a strukturu využívaných služeb. Zaznamenaný pokles nebyl ale tak drastický. I cestovní ruch byl po sledované období celkem vyrovnaný, i když hodnoty kolísaly, nebyly změny tak rapidní, jako tomu bylo u ostatních služeb. [12]

Graf 6: Vývoj struktury služeb v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.3. Bilance výnosů

Za celé sledované období neskončila bilance výnosů ani jednou v kladných hodnotách. Nejmenší deficit 183,4 mld. Kč vykazovala bilance výnosů v roce 2006. Jasnou příčinou tohoto deficitu jsou téměř trojnásobné náklady oproti výnosům. Počet zaměstnaných cizinců v České republice se v tomto roce zvýšil zhruba o 20% oproti roku předchozímu. Jejich počet dosáhl ke konci roku 2006 225 tisíc. Což současně znamená

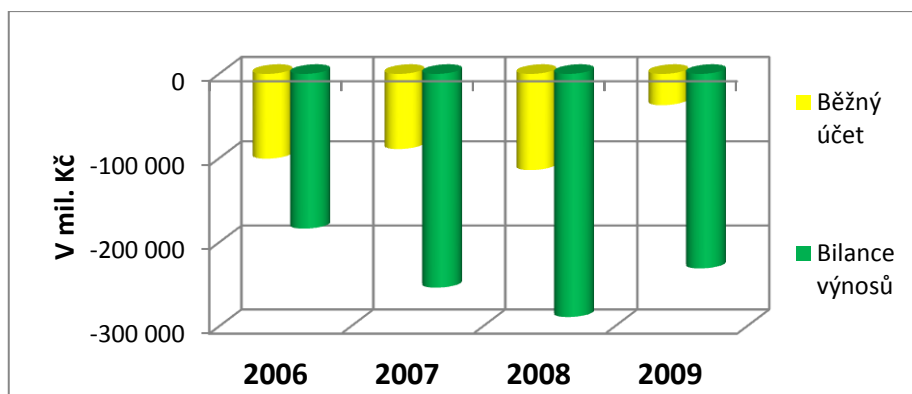
meziroční růst nákladů na pracovní sílu, jako jsou mzdové náklady a sociální příspěvky. Počet českých občanů pracujících v zahraničí byl ke konci roku 27 tisíc. To je desetina oproti počtu cizinců pracujících v České republice. Takže ani přírůstek jejich příjmů nebyl tak vysoký oproti nákladům na cizince pracující v České republice. V důsledku nižších vyplácených dividend z hospodářského výsledku českých přímých investic, došlo k meziročnímu poklesu výnosů z majetkových investic tuzemských investorů v zahraničí. Naopak navýšení zaznamenaly dividendy inkasované tuzemskými investory.

K dalšímu prohloubení schodku na 253,8 mld. Kč došlo v roce 2007. Růst výdajů byl zapříčiněn vyššími výnosy z majetkových investic pro zahraniční investory a růstem nákladů na cizince pracující v České republice. Na druhou stranu nárůst příjmů souvisel hlavně s inkasovanými úroky. Počet cizinců se opět zvýšil skoro o čtvrtinu oproti loňskému roku, což vedlo k nárůstu mzdových nákladů včetně odvodů na sociální zabezpečení o 20%. Počet českých občanů pracujících v zahraničí se nijak výrazně nezměnil. Dividendy vyplácené z hospodářských výsledků tuzemských přímých investic v zahraničí byly nižší než v roce 2006. Ale dividendy pro tuzemské investory, z jejich investic v zahraničí, se meziročně zvýšily.

Schodek 288,8 mld. Kč, absolutně nejvyšší za sledované období, dosáhla v roce 2008 bilance výnosů. Výrazně se snížily výnosy z majetkových investic v zahraničí, úroky z finančních aktiv. Na druhé straně ještě vzrostly náklady na zaměstnávání cizinců a vyplácené dividendy zahraničním investorům. Počet zaměstnaných cizinců v tuzemsku se opět meziročně zvýšil asi o 20%, přičemž náklady na jejich zaměstnání vzrostly meziročně o 30%. Příjem českých občanů pracujících v zahraničí poklesl, a to o více než 10%. Dále se také snížil výnos tuzemským investorům z majetkových investic v zahraničí. Tato částka poklesla zhruba o polovinu oproti předchozímu roku. U portfoliových investic byl zaznamenán ještě větší propad a následkem toho se v druhé polovině roku investoři zbavovali svých majetkových investic v zahraničí.

Ke snížení schodku na 230,9 mld. Kč došlo v roce 2009. Poprvé za sledované 4 roky se snížily náklady na zaměstnávání cizinců v tuzemsku. Snížily se ale také výnosy z majetkových investic v zahraničí a s nimi i úroky plynoucí z finančních aktiv. Zisky pro zahraniční investory svůj objem oproti roku 2008 nezměnily. Je patrné, že bilanci výnosů lze označit za hlavního viníka pasivního salda běžného účtu.

Graf 7: Podíl bilance výnosů na běžném účtu v letech 2006 - 2009

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.4. Bilance běžných převodů

Také bilance běžných převodů se nacházela v deficitu po sledované 4 roky. V roce 2006 většinu transakcí tvořily převody vlády. Ovšem rozhodující byly toky peněz mezi Českou republikou a Evropskou unií. Česká republika odčerpala do fondů Evropské unie o 6,7 mld. Kč více než v předchozím roce. Vlivem růstu počtu zaměstnaných cizinců v České republice se zvýšily odvody daní z příjmu a také příspěvků na sociální zabezpečení, tudíž se zvýšil výnos z položky ostatní daně a poplatky. Na druhé straně byly ovlivněny výdaje, vrácením daně z přidané hodnoty nerezidentům. Celkové pasivum za rok 2006 je 19,7 mld. Kč.

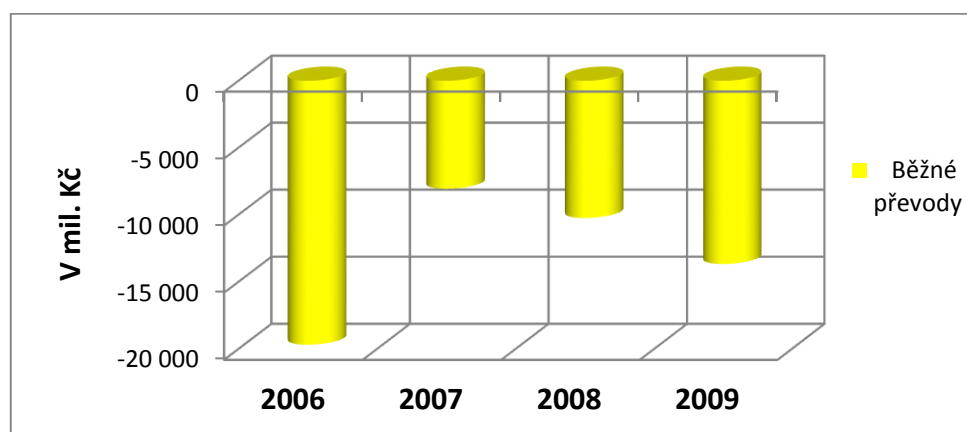
Bilance běžných převodů si v roce 2007 počínala o něco lépe než v předchozím roce a to se schodkem ve výši 8,1 mld. Kč. Ve výdajích převyšovaly soukromé transfery, zatímco v příjmech převody vládního sektoru. Odčerpání kapitálu z České republiky do Evropské unie se meziročně snížilo na 4,5 mld. Kč. Bilance soukromých převodů byla ovlivněna větším odlivem prostředků (dary a dědictví) a transfery domácností. Českým občanům pracujícím v zahraničí se snížily odvody daní z příjmu a sociálního pojištění. Na ostatní převody vládního sektoru působily vyšší odvody daní z příjmu a příspěvku na sociální zabezpečení v důsledku zvyšujícího se počtu zaměstnaných cizinců v České republice. Z vládních výdajů se zvýšily platby daně z přidané hodnoty nerezidentům a suma vyplacených penzí do zahraničí.

V roce 2008 je už z grafu patrné, že se schodek opět prohloubil a to o 2,2 mld. Kč. V tomto roce převyšovaly vládní převody nad soukromými. Převody České republiky do Evropské unie zůstaly nejvýznamnější položkou vládních převodů. Další převody vládního

sektoru opět ovlivňoval meziroční růst daní z příjmů a příspěvků na sociální zabezpečení za nerezidenty pracující v České republice. Ovšem zásadní skutečností v tomto roce, co se výdajů vlády týče, byl výsledek arbitráže ohledně Investiční a poštovní banky. Jednalo se o částku 3,6 mld. Kč. Ostatní položky nevykazovaly tak velké změny. Vládní příjmy se meziročně zvýšily o 3,9 mld. Kč.

Rok 2009 znamenal stále se prohlubující schodek na 13,6 mld. Kč. Na významu odlivu kapitálu z České republiky do Evropské unie se nic nemění ani v tomto roce. Jen částka, kterou Česká republika platila Evropské unii, se snížila a naopak příjmy z EU se zvýšily. Tyto celkové příjmy dosáhly výše 6,9 mld. Kč. Zhoršení nastalo v soukromém sektoru. Zde se snížily příjmy při nezměněných výdajích. To zapříčinilo zhoršení schodku z 17,4 mld. Kč na 25 mld. Kč. [12]

Graf 8: Saldo běžných převodů v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 3: Vývoj běžných převodů v letech 2006 – 2009 v mld. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009
Příjmy	65 872,5	82 379,1	75 240,5	65 605,3
Výdaje	85 551,9	90 442,7	85 481,4	79 272,3
Běžné převody	-19 679,4	-8 063,6	-10 240,9	-13 667,0

Zdroj: ČNB

4.2. Kapitálový účet

V roce 2006 dosahovalo aktivní saldo kapitálového účtu 8,5 mld. Kč. Tento vývoj byl z hlavní části ovlivněn příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie. Dále potom

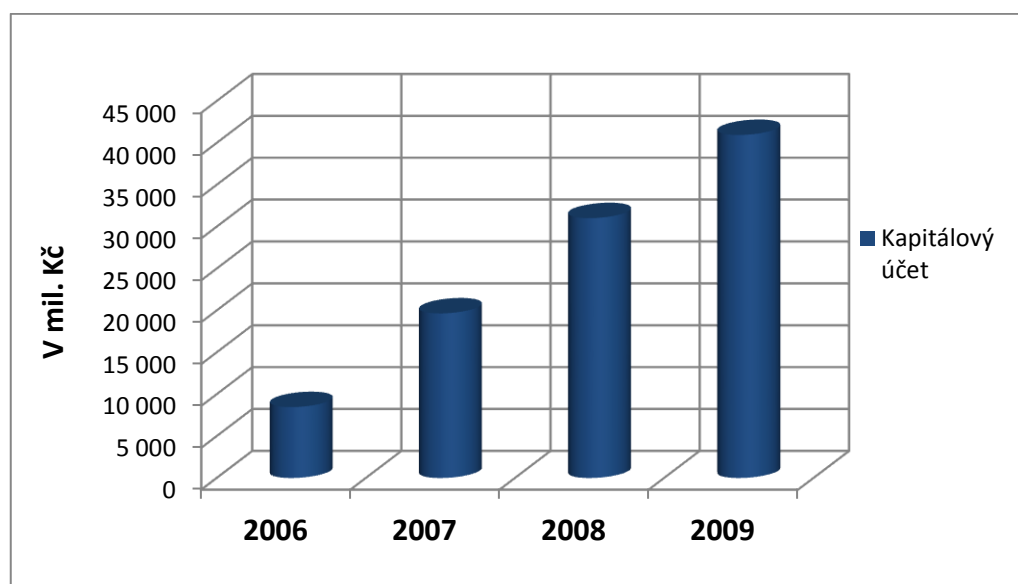
převody majetku migrantů, ty byly ale téměř vyrovnané, transakce spojené s obchodováním s nehmotnými statky jako jsou patenty, licence, ochranné známky a emisní povolenky.

Aktivní saldo ve výši 19,7 mld. Kč vykazoval kapitálový účet v roce 2007. Za tento vývoj byly zodpovědnými zejména příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie, jenž činily 19,6 mld. Kč., což jsou téměř celé příjmy za tento rok.

Nadále rostoucí aktivní saldo kapitálového účtu pro rok 2008 bylo ve výši 31 mld. Kč. Kromě příjmů z fondů Evropské unie se staly významnou položkou příjmů a výdajů kapitálového účtu saldo obchodování sektoru nefinančních podniků s emisními povolenkami. Tyto transakce přinesly do kapitálového účtu 8,3 mld. Kč. Na straně výdajů vlády došlo k odpuštění dluhu cizím vládám a to ve výši 1,5 mld. Kč (dluhy byly z dříve poskytnutých vládních úvěrů).

V posledním sledovaném roce se aktivní saldo kapitálového účtu ještě zvýšilo na 40,9 mld. Kč. V tomto roce se zvýšily příjmy z fondů Evropské unie. Vládní výdaje obsahovaly opět odpuštění dluhu třetím zemím a také poskytovanou technickou pomoc těmto zemím v celkové výši 0,5 mld. Kč. Opět významnou položkou na straně příjmů ve výši 5,7 mld. Kč se stal prodej emisních povolenek. Na následujícím grafu č. 9 je tento vývoj zachycen.

Graf 9: Vývoj kapitálového účtu v letech 2006 - 2009

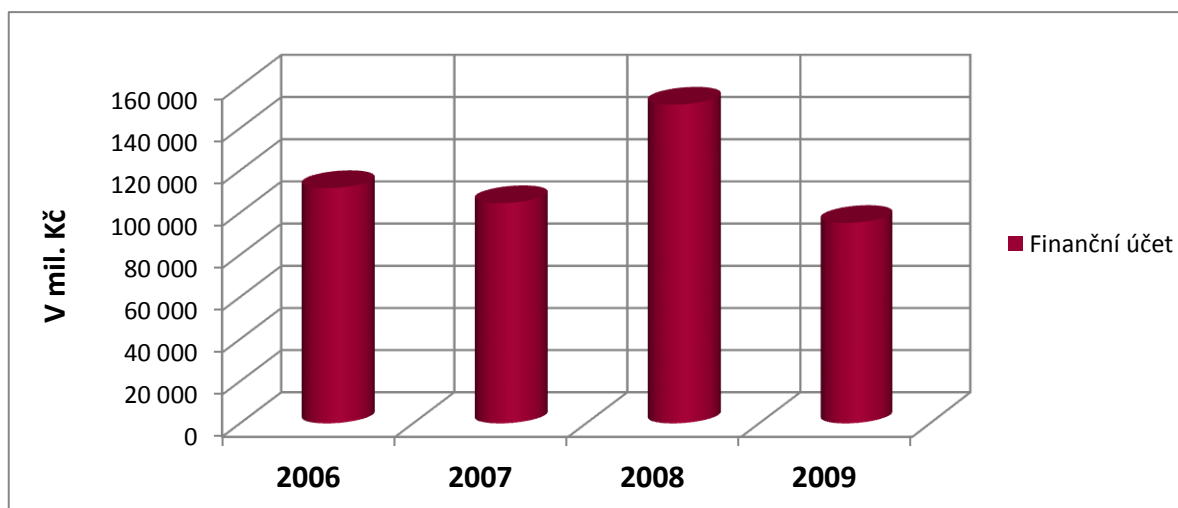

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3. Finanční účet

Jak ukazuje graf č. 10, pohybovalo se saldo finančního účtu v přebytku a to po celé čtyři roky. Nejvyšší hodnoty dosahovalo v roce 2008 (151,2 mld. Kč) a naopak nejnižší hodnoty v roce 2009 (95,1 mld. Kč). Mezi těmito roky nastal také největší propad, co se salda finančního účtu týče. Na první pohled z grafu je také zřejmé, že největší vliv na celkové saldo finančního účtu mají přímé investice.

Graf 10: Vývoj finančního účtu v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.1. Přímé investice

4.3.1.1. České přímé investice v zahraničí

Tyto investice představují odliv kapitálu z České republiky.

Objem českých investic v zahraničí dosáhl 30,4 mld. Kč, z toho investice do základního kapitálu činily 22,1 mld. Kč a objem reinvestovaného zisku 7,2 mld. Kč. Zbývá část 1,1 mld. Kč připadá na úvěry v rámci přímých investic. Nejvíce investic směřovalo do Nizozemska (38,2 %) v důsledku transakce společnosti ČEZ při koupi polských elektráren prostřednictvím dceřiné společnosti. Druhou zemí, kam směřovalo nejvíce investic, bylo Bulharsko (22,2%).

V roce 2007 objem českých investic v zahraničí poklesl na 27,1 mld. Kč, což není takový rozdíl, ale významně se změnila struktura těchto investic. Investice do základního kapitálu dosáhly částky 5,6 mld. Kč, objem reinvestovaného zisku dosáhl 10,5 mld. Kč a zvýšil se objem poskytnutých úvěrů na 11,1 mld. Kč. Gruzie, Polsko, Nizozemsko a Slovensko, právě sem směřovalo nejvíce investic v tomto roce.

Tuzemské subjekty investovaly v roce 2008 do zahraničí 32,4 mld. Kč. Investice do základního kapitálu poklesly na 2,9 mld. Kč, přičemž reinvestovaný zisk se zvýšil až na 27,6 mld. Kč. Snížení zaznamenaly úvěry poskytnuté v rámci přímé investice na 1,9 mld. Kč. Kromě Nizozemska bylo nejvíce investováno do Německa, Portugalska a na Kypr. Částka 8,3 mld. Kč jsou reinvestované zisky, 16,5 mld. Kč jsou investice do základního kapitálu a po přičtení 0,7 mld. Kč za poskytnuté úvěry se součet dostal na 25,5 mld. Kč, což byl objem přímých investic do zahraničí za rok 2009. Mezi země, kam se nejvíce investovalo, patřilo opět Nizozemsko, dále to bylo Rumunsko a Turecko. [12]

4.3.1.2. Přímé zahraniční investice v České republice

Přímé zahraniční investice znamenají pro Českou republiku příliv kapitálu ze zahraničí, a jsou podstatně vyšší než české investice v zahraničí.

V roce 2006 dosahovaly přímé zahraniční investice u nás v tuzemsku 134,7 mld. Kč. Investice do základního kapitálu dosáhly 35,5 mld. Kč. Objem reinvestovaného zisku byl 82,1 mld. Kč. Zbylou část tvořily úvěry spojené s přímou investicí. Největším příjemcem investic byl sektor služeb, který pojal 60,3% investovaného kapitálu ze zahraničí.

Příliv přímých zahraničních investic se v roce 2007 zvýšil na 185,3 mld. Kč. Což značí nárůst objemu reinvestovaných zisků i investic do základního kapitálu na částku 187,3 mld. Kč. Vývoj toku ostatního kapitálu v rámci přímé investice se ovšem projevil především splácením úvěrů tuzemským dceřiným firmám, které byly poskytnuty zahraničním společnostem v předchozích letech. Tato částka byla 2,8 mld. Kč.

Částka 182,8 mld. Kč jsou celkové přijaté investice ze zahraničí. Objem investic do základního kapitálu činil 50,7 mld. Kč, což je skoro stejně jako v roce předchozím. Příliv ostatního kapitálu dosáhl výše 7,1 mld. Kč. To znamená, že objem přijatých úvěrů v rámci přímé investice poklesl, a to především v důsledku nižších splátek úvěrů ze strany zahraničních společností.

Zajímavý byl rok 2009, kdy přímé investice ze zahraničí dosáhly pouze necelých 52 mld. Kč. Je to významný pokles oproti předchozím rokům. Tento velký rozdíl způsobilo prudké snížení ostatního kapitálu, neboli meziroční pokles úvěrů přijatých v rámci přímé investice. Kompenzace byla do jisté míry zajištěna zvýšením investic do základního kapitálu a očekávaným vyšším objemem reinvestovaných zisků.

Skoro 90% investic, pocházelo ze zemí Evropské unie. Rovněž tak většina investic plynula do sektoru služeb a zpracovatelského průmyslu. Sektor služeb absorboval vždy kolem 60% a sektor zpracovatelského průmyslu kolem 30%. Zeměmi, které nejvíce investovaly směrem do České republiky, byly ve sledovaných letech Lucembursko, Německo, Nizozemí a Rakousko. [12]

4.3.2. Portfoliové investice

K odlivu došlo u portfoliových investic v roce 2006 ve výši 26,9 mld. Kč. U aktiv byl odliv zdrojů ve výši 68,4 mld. Kč, přičemž skoro dvě třetiny tohoto kapitálu byly použity na zahraniční majetkové cenné papíry a zbylá třetina na dluhopisy. Pasiva zaznamenala čistý příliv zahraničních portfoliových investic ve výši 41,5 mld. Kč. Do tuzemských dluhopisů bylo investováno skoro 38 mld. Kč. Tato investice měla souvislost s emisemi českých dluhopisů na zahraničních trzích. Do akcií a podílových listů investovali nerezidenti necelých 6 mld. Kč.

Rok 2007 přinesl odliv zdrojů 53,2 mld. Kč. Došlo k většímu zájmu českých investorů o zahraniční majetkové i dluhové instrumenty. Tento zájem se navýšil na 94,6 mld. Kč. Příliv zahraničního kapitálu nedosáhl ani polovinu částky investované rezidenty do zahraničí v této oblasti. Zájem o české akcie a podílové listy se utlumil, tudíž směřoval spíše do tuzemských korunových dluhopisů a také do dluhopisů emitovaných na zahraničních trzích.

V roce 2008 meziročně poklesl odliv kapitálu z 53,2 na 9,1 mld. Kč. Tuto situaci zapříčinila krize na kapitálových trzích, a proto se značně snížil zájem českých investorů o zahraniční cenné papíry. Stejný pokles zájmu byl ovšem i ze strany zahraničních investorů. Krize na kapitálových trzích byla ovlivněna světovou finanční krizí, prudkým poklesem světové ekonomiky. Dále pak následným zpomalením temp růstu HDP ve všech vyspělejších ekonomikách.

V posledním sledovaném roce, tedy v roce 2009 byl poprvé za celé 4 roky vykázán příliv kapitálu a to ve výši 113,8 mld. Kč. Následkem krize, která už se projevovala v roce 2008, ztráceli tuzemští investoři důvěru k investicím do cenných papírů v zahraničí. Což znamená, že nebyl tak velký odliv zdrojů z České republiky, jako v předchozích letech. Na straně pasiv byl příliv kapitálu ve výši 94,1 mld. Kč. Většina kapitálu byla zahraničními subjekty investována do dluhopisů emitovaných rezidenty na zahraničních trzích. Do korunových dluhopisů pak nerezidenti investovali 17,8 mld. Kč. K odlivu došlo u majetkových cenných papírů ve výši necelých 5 mld. Kč, což ale nijak významně celkovou bilanci neovlivnilo.

Dopad finančních derivátů na celkové saldo finančního účtu je velice zanedbatelné, proto jim nebude věnována větší pozornost.

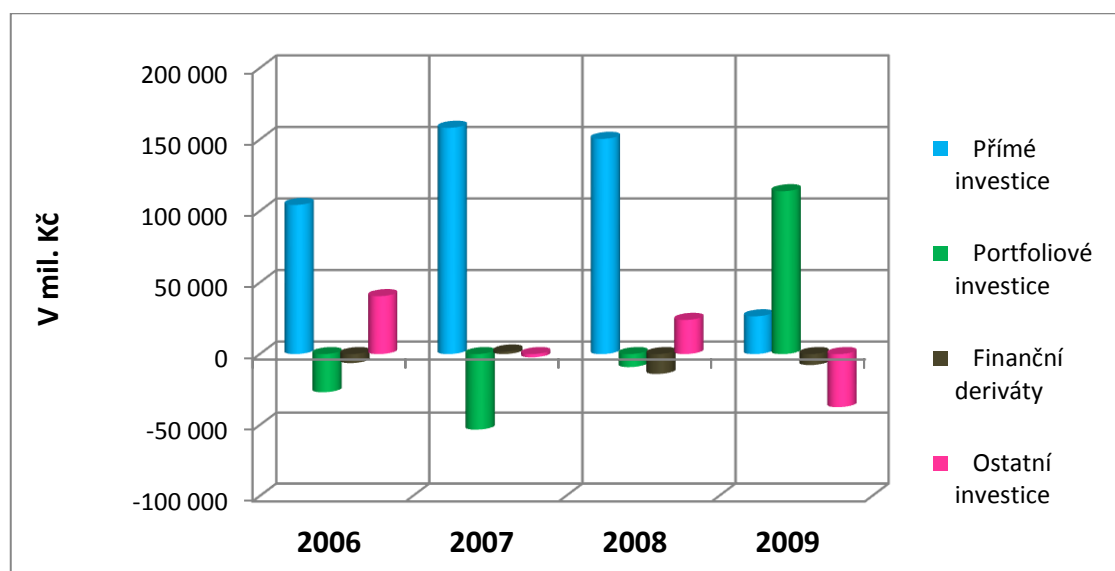
4.3.3. Ostatní investice

Saldo ostatních investic bylo v roce 2006 aktivní ve výši 40,5 mld. Kč. Nejvyšší příliv zdrojů ze zahraničí vykázal bankovní sektor. Vládní sektor čerpal úvěr od Evropské investiční banky na budování infrastruktury a rozvoj školství, což se nejvíce projevilo na straně pasiv. Na druhé straně, tedy na straně aktiv se kromě jiných položek projevily inkasované splátky v minulosti poskytnutých vládních úvěrů. V podnikovém sektoru se na straně pasiv opět rovnoměrně podílejí jak dlouhodobé, tak i krátkodobé úvěry. V roce 2007 vykázal bankovní sektor odliv zdrojů do zahraničí ve výši téměř 17 mld. Kč. Došlo tedy k navýšení krátkodobých úložek v zahraničních bankách a také k poskytnutí dlouhodobých úvěrů nerezidentům. Vládní sektor navýšil vklady České republiky v mezinárodních institucích, což se promítlo v aktivech. Pasiva byla opět ovlivněna čerpáním dlouhodobých úvěrů od Evropské investiční banky. Navýšení dovozních závazků a čerpání finančních úvěrů jsou položky na straně pasiv podnikového sektoru, naopak růst obchodních úvěrů spojených s vývozem jsou položky na straně aktiv tohoto sektoru.

Rok 2008 a aktivní saldo ostatních investic ve výši 23,9 mld. Kč. Nejvyšší příliv zdrojů vykázal bankovní sektor a to 31,5 mld. Kč. Vládní sektor opět navýšil vklady České republiky v mezinárodních institucích a na druhé straně opět čerpal dlouhodobý úvěr od Evropské investiční banky. Podnikový sektor u aktiv navýšil krátkodobé vývozní pohledávky a vklady u zahraničních bank. U pasiv potom došlo opět k nárůstu čerpaných

krátkodobých finančních úvěrů. Čistý odliv kapitálu do zahraničí u položky ostatních investic byl za rok 2009 ve výši 39,3 mld. Kč. Tentokrát bankovní sektor vykazoval největší odliv zdrojů do zahraničí a to 30,5 mld. Kč. Na straně pasiv se projevilo splácení krátkodobých i dlouhodobých závazků vůči zahraničí. Splácení těchto závazků bylo kompenzováno na straně aktiv snížením vkladů u zahraničních bank. Stejně tak podnikový sektor zaznamenal čistý odliv kapitálu, který činil 20,1 mld. Kč. Vládní sektor byl tentokrát čistým příjemcem zahraničního kapitálu (10,9 mld. Kč). Opět došlo k čerpání úvěru od Evropské investiční banky. U České národní banky představují kladné saldo pohybu kapitálu krátkodobé vklady Evropské komise.

Graf 11: **Struktura finančního účtu 2006 - 2009**

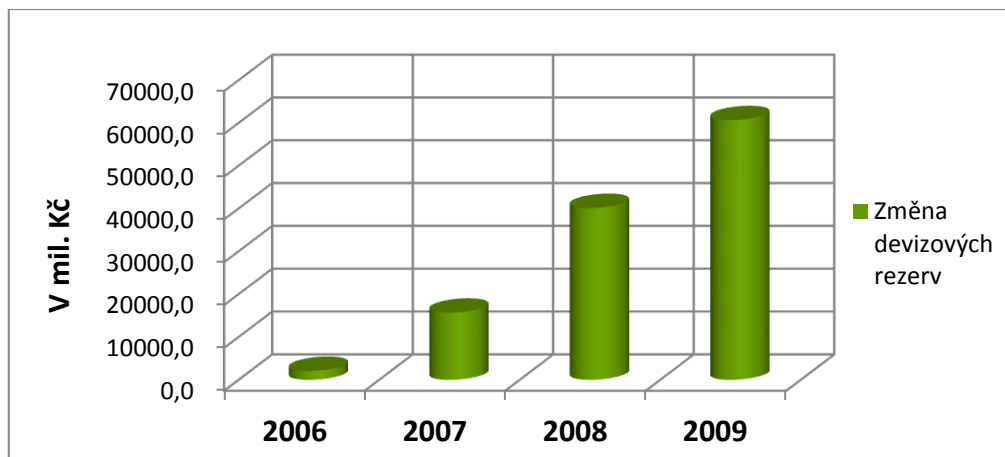

Zdroj: Vlastní zpracování

4.4. Změna devizových rezerv

Z následujícího grafu č. 12, který zachycuje stav devizových rezerv vždy ke konci roku je patrné, že Česká národní banka za sledované období devizové rezervy vždy zvyšovala, aby bylo dosaženo vyrovnanosti platební bilance. Lze tedy říci, že devizové rezervy mají rostoucí trend.

Graf 12: Vývoj změny devizových rezerv v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

Účely tvorby a důvod držení devizových rezerv je poměrně rozsáhlý. Správa devizových rezerv ČNB je charakterizuje takto: „Chce-li mít stát jistotu, že v případě potřeby může kdykoliv platit v devizách, například za nakoupené zboží, že může provést splátku devizového úvěru nebo provést devizovou platbu v rámci bilaterálního vyrovnání s jiným státem (příklad se Slovenskem těsně po rozdělení), je nutné, aby existovaly devizové prostředky k těmto účelům rezervované. Chce-li měnová autorita zaručit obchodovatelnost domácí měny za měnu cizí, to znamená, aby kurz měny byl určen především poptávkou a nabídkou, a chce-li tato měnová autorita současně zajistit určitou stabilitu tohoto kurzu, je nutné někde "odkládat" přebytek cizí měny, který by jinak znamenal destabilizující posílení, nebo naopak je nutné odněkud "čerpat" nedostatek cizí měny, který by jinak znamenal destabilizující oslabení.“ Výše devizových rezerv vypovídá o finanční síle země, přestože neexistuje všeobecně uznávaná optimální výše devizových rezerv. Proto se využívá srovnání devizových rezerv s objemem dovozů, přičemž je požadováno minimální krytí tří měsíčních dovozů zboží a služeb. Tento ukazatel nám vypovídá o schopnosti země splácet své dovozy a patří mezi tradiční ukazatele, které varují před hrozící měnovou krizí. [10]

Toto je i signál pro zahraniční investory, jak je daná země schopna dostát svým závazkům.

Následující tabulka č. 4 uvádí kolik měsíců v dovozech zboží a služeb jednoho roku je kryta devizovými rezervami. Je evidentní, že Česká republika se většinou pohybuje nad minimální hranicí tří měsíců.

Tabulka 4: **Krytí dovozu zboží a služeb devizovými rezervami v letech 2006 - 2009**

Krytí dovozu zboží a služeb	2006	2007	2008	2009,0
DR (v měsících)	3,4	2,9	3,2	4,0

Zdroj: Český statistický úřad - makroekonomické údaje

V roce 2006 došlo k růstu devizových rezerv na 2,1 mld. Kč. Stalo se tak v důsledku výnosů z investovaných devizových rezerv, částečného prodeje výnosů devizových rezerv na trhu a salda transakcí uskutečněných pro klienty České národní banky.

O 15,7 mld. Kč se zvýšily devizové rezervy v roce 2007. Mohly za to opět výnosy z investic České národní banky a transakce pro klienty centrální banky. Vlivem kurzových rozdílů spojených se zhodnocováním české měny vůči USD a EUR došlo k meziročnímu poklesu stavu devizových rezerv.

Aktivní saldo transakcí s devizovými rezervami bylo 40,1 mld. Kč v roce 2008 a 60,6 mld. Kč v roce 2009. Kromě investic ČNB a transakcí pro klienty ČNB ovlivnil v posledním roce aktivní saldo platební bilance také příliv finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie.

4.5. Investiční pozice země

Zatímco platební bilance vykazuje tokové veličiny, investiční pozice země a zahraniční dluh uvádí stavy příslušných finančních aktiv a pasiv ke stanovenému dni. V tomto případě ke konci roku.

Investiční pozici České republiky udává rozdíl mezi zahraničními pohledávkami (aktivy) a zahraničními závazky (pasivy). V letech 2006 – 2009 vykazovala Česká republika pasivní saldo investiční pozice země, což značí, že zahraniční aktiva držená domácími subjekty jsou nižší, než domácí aktiva držená zahraničními subjekty. Z tabulky č. 5 je patrné, že má toto saldo stále sestupný trend.

Na investiční pozici země má také vliv běžný účet. Zhoršuje-li se dlouhodobě saldo běžného účtu, může to vést ke zhoršení investiční pozice země.

Podrobnější struktura investiční pozice země je uvedena v příloze v tabulce č. 9, odkud je patrné, že největší podíl na pasivním saldu investiční pozice země má položka přímé investice v České republice.

Tabulka 5: Vývoj salda investiční pozice České republiky v letech 2006 – 2009 v mld. Kč

	2006	2007	2008	2009
Aktiva	1 888 248,1	2 118 640,9	2 374 739,0	2 356 584,9
Pasiva	2 969 225,5	3 533 858,3	3 897 645,9	3 965 586,3
Saldo investiční pozice	-1 080 977,4	-1 415 217,4	-1 522 906,9	-1 609 001,4

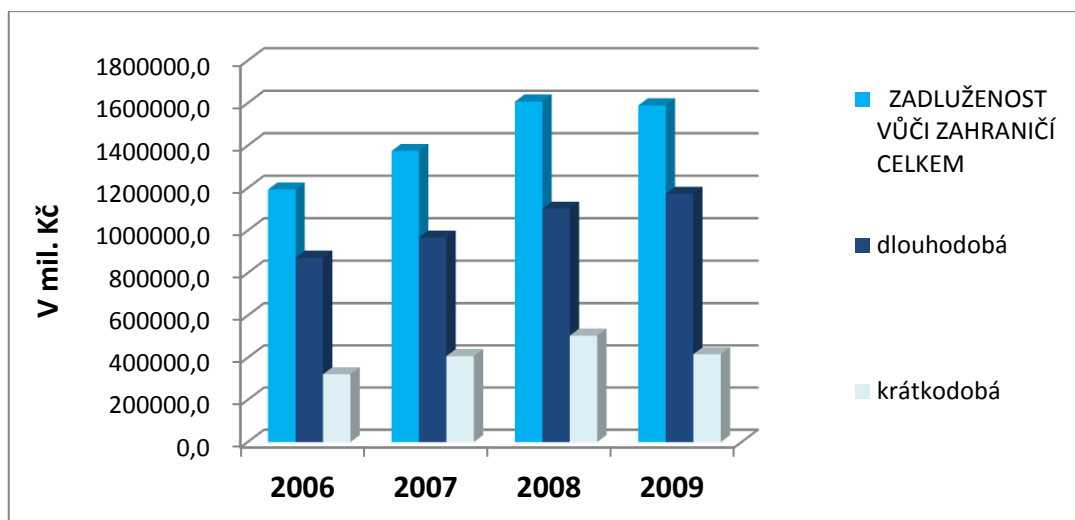
Zdroj: Česká národní banka

4.6. Zahraniční zadlužení

Je velice důležité při sledování zadluženosti rozlišovat, zda se jedná o zadluženost krátkodobou nebo naopak dlouhodobou. Krátkodobá zadluženost je totiž nebezpečnější, protože zde hrozí, že při vyšší kumulaci nebudou dlužné subjekty schopny najednou splatit všechny své závazky. Z následujícího grafu č. 13 je vidět, že podíl dlouhodobé zadluženosti na celkové zadluženosti má rostoucí trend.

Pro analýzu zadluženosti je důležitější sledovat její poměr k domácímu HDP, kdy se za zlomovou hranici považuje 40%. V následující tabulce jsou údaje za sledované období. V letech 2006 a 2007 byl tento ukazatel pod hranicí 40%. Ovšem v letech 2008 a 2009 se pohybovala Česká republika nad touto hranicí, což signalizuje vysoké zadlužení země. V tomto případě nejde o kritické hodnoty, protože přesažení hranice není tak markantní. Ovšem údaje značí, že by Česká republika měla svůj zahraniční dluh v budoucnu snižovat.

Graf 13: Vývoj zahraniční zadluženosti České republiky v letech 2006 - 2009

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 6: Podíl hrubé zadluženosti na HDP České republiky v letech 2006 - 2009

	2006	2007	2008	2009
zahraniční zadluženost v mld. Kč	1193,7	1374,7	1607,4	1589,7
HDP v mld. Kč	3222,4	3535,5	3689,0	3625,9
hrubá zadluženost k HDP v %	37,0	38,9	43,6	43,8

Zdroj: Česká národní banka + Český statistický úřad

5. Závěr

V současné době je platební bilance všeobecně uznávaná jako nástroj, sloužící k analýze vnější ekonomické rovnováhy. Je to systém podvojného účetnictví, díky kterému můžeme zaznamenávat veškeré toky zboží, služeb, peněz a kapitálu mezi domácí ekonomikou a ostatními zeměmi. Právě ostatní země představují příliv či odliv deviz z ekonomiky. Strukturu platební bilance je možné hodnotit dvěma způsoby. Z hlediska vlivu transakcí na devizovou nabídku či poptávku, kdy se rozlišují kreditní a debetní položky. Na druhé straně pak z hlediska společných znaků transakcí, kdy se platební bilance rozděluje na pět částí: běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, chyby a opomenutí a změna devizových rezerv. K analýze dlouhodobě udržitelného stavu vnější ekonomické rovnováhy jsou používány různá dílčí salda platební bilance, od salda obchodní bilance přes saldo výnosů až po celkové saldo platební bilance. Zvolené saldo bilance může pak signalizovat problém vnější ekonomické rovnováhy.

Běžný účet po celé sledované období 2006 – 2009 vykazoval deficit, přičemž první tři roky byl deficit poměrně vysoký a v posledním roce došlo k jeho rapidnímu snížení. Za hlavní příčinu tohoto schodku lze v těchto sledovaných letech označit bilanci výnosů. Proti bilanci výnosů působí hlavně obchodní bilance a bilance služeb, které jsou po celé čtyři roky v přebytku, ovšem nejsou tak vysoké, aby deficit bilance výnosů vyrovnaly. Příčinou neustále se snižujícího schodku bilance výnosů lze označit narůstající počet cizinců pracujících v tuzemsku, a s nimi narůstající transfery odváděné do zahraničí. Dále pak zvyšující se vyplacené dividendy zahraničním investorům a reinvestovaný zisk. I když tyto položky výnosovou bilanci zhoršují, protože se nachází na straně debetu, a potažmo celý běžný účet platební bilance zhoršují, na druhé straně právě reinvestované zisky, položka kreditní, přispívají ke zvýšení přebytku finančního účtu v rámci přímých investic.

Reinvestované zisky i přes svůj rostoucí trend a nezanedbatelnou hodnotu nemají vliv na vnější ekonomickou rovnováhu ČR. Je ovšem důležité, aby Česká republika vytvářela takové prostředí, rozumí se makroekonomické, které by nenutilo zahraniční investory investovat své zisky v jiných zemích a nedocházelo tak k odčerpání kapitálu do zahraničí, v důsledku neudržení zisků v České republice.

V důsledku příjmů z fondů Evropské unie, které například v roce 2007 tvořily skoro celé příjmy, ale hlavně také od roku 2007 obchodování sektoru nefinančních podniků s emisními povolenkami je saldo kapitálového účtu stále rostoucí.

Deficit běžného účtu je financován přebytkem účtu finančního, který vykazuje přebytek po celé sledované období, a to hlavně přímými investicemi, které představují nedluhový kapitál. Právě ten znamená pro Českou republiku dlouhodobě udržitelnou situaci.

V krátkodobém horizontu tedy České republice nehrozí znehodnocení měny, protože její vnější ekonomická rovnováha je zachována, a to právě díky přílivu nedluhového kapitálu, jenž umožňuje financovat schodek běžného účtu.

Z dlouhodobého časového horizontu už však situace není tak jednoznačná. Co se týče přímých zahraničních investic lze očekávat pokles, což by mohlo vést ke snížení finančního účtu, ale dále také k poklesu výnosové bilance. Následkem toho by se pak běžný účet ustálil ještě s větším schodkem, než má teď.

Celkové saldo platební bilance skončilo po celé sledované období 2006 – 2009 přebytkem což vedlo k navýšení devizových rezerv v držbě České národní banky. Tyto rezervy představují mezinárodní likviditu měnových institucí České republiky.

Hlavní problém platební bilance České republiky ve sledovaných letech je deficit běžného účtu, konkrétně pak tedy bilance výnosů. Běžný účet je v deficitu od roku 1994, jedná se tedy o dlouhodobý jev a ne pouze o přechodný jev ve sledovaných letech. Od bilance služeb a běžných převodů nelze v nejbližší době očekávat zlepšení, naděje na zlepšení by mohla být v obchodní bilanci. Ta je přebytková, měla by však lépe zúročit příliv přímých zahraničních investic. Konkrétně vyššími exportními výkony.

6. Seznam použitých zdrojů

6.1. Tištěné dokumenty

- [1] BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5
- [2] HELÍSEK, M., *Makroekonomie. Základní kurs. II. přepracované vydání*. Slaný: Melandrium, 2002. 318 s., ISBN 80-867-5418-9
- [3] MAITAH, M. *Macroeconomics*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. 180s. ISBN 978-80-213-1904-2
- [4] PAVELKA, T., *Makroekonomie. Základní kurz. III. vydání*. Slaný: Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 80-86175-58-4
- [5] SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1989. 1011 s. ISBN 80-205-0192-4
- [6] SCHILLER, B. R. *Makroekonomie dnes*. Brno: ComputerPress, 2004. 412 s. ISBN 80-251-0169-X
- [7] KOLEKTIV AUTORŮ. *Průvodce ekonomickými ukazateli*. Praha: Scientia, spol. s r.o., 2002. 247 s. ISBN 80-7183-278-2

6.2. Elektronické zdroje

- [8] Český statistický úřad. Úloha platební bilance v mezinárodních ekonomických vztazích [online, cit. 24. února 2011]. Dostupné na:
<[http://www.vykazy.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/C800424D9C/\\$File/11230501.pdf](http://www.vykazy.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/C800424D9C/$File/11230501.pdf)>
>
- [9] Jihočeská univerzita. Zemědělská fakulta [online, cit. 5. března 2011]. Dostupné na:
<http://home.zf.jcu.cz/public/departments/kuf/ufrpks_mgr/ufrp_kf2/data/2/mfin/mfin.pdf>
- [10] TOMKOVÁ, Zuzana. *Analýza vývoje platební bilance v ČR: bakalářská práce*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Katedra mezinárodního obchodu, 2007. 64s., vedoucí bakalářské práce prof. Ing. Božena Plchová, CSc.

- [11] Český statistický úřad. Makroekonomické údaje [online, cit. 17. března 2011]. Dostupné na:<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>>
- [12] Česká národní banka. Data ze zpráv o vývoji platební bilance za roky 2006 – 2009 [online, cit. 3. března 2011]. Dostupné na:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2006_CZ.pdf>
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/pb_2007.pdf>
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2008/pb_2008.pdf>
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2009/pb_2009.pdf>

7. Přílohy

7.1. Přiložené přílohy

Tabulka 7: Vývoj platební bilance České republiky v letech 2006 – 2009 v mil. Kč

v mil. Kč	2006	2007	2008	2009
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
A. Běžný účet	-100 324,9	-88 959,4	-113 858,4	-37 019,3
Obchodní bilance	68 213,0	117 461,0	103 232,1	180 553,8
vývoz	2 144 005,5	2 472 350,8	2 465 400,4	2 131 338,7
dovoz	2 075 792,5	2 354 889,8	2 362 168,3	1 950 784,9
Bilance služeb	34 572,8	55 421,9	81 992,7	26 986,3
příjmy	300 370,9	341 470,9	377 343,7	385 296,4
doprava	84 292,7	101 691,6	105 484,8	103 359,4
cestovní ruch	113 125,0	133 772,3	130 738,2	122 469,9
ostatní služby	102 953,2	106 007,0	141 120,7	159 467,1
výdaje	265 798,1	286 049,0	295 351,0	358 310,1
doprava	62 008,2	72 972,9	75 288,8	75 961,6
cestovní ruch	60 015,4	73 450,3	77 518,2	77 160,1
ostatní služby	143 774,5	139 625,8	142 544,0	205 188,4
Bilance výnosů	-183 431,3	-253 778,7	-288 842,3	-230 892,4
výnosy	121 355,9	141 589,4	135 611,2	94 102,0
náklady	304 787,2	395 368,1	424 453,5	324 994,4
Běžné převody	-19 679,4	-8 063,6	-10 240,9	-13 667,0
příjmy	65 872,5	82 379,1	75 240,5	65 605,3
výdaje	85 551,9	90 442,7	85 481,4	79 272,3
B. Kapitálový účet	8 467,0	19 655,2	31 027,0	40 954,9
příjmy	14 269,5	21 273,7	46 410,3	73 326,8
výdaje	5 802,5	1 618,5	15 383,3	32 371,9
<i>Celkem A a B</i>	<i>-91 857,9</i>	<i>-69 304,2</i>	<i>-82 831,4</i>	<i>3 935,6</i>
C. Finanční účet	111 611,3	104 474,2	151 187,3	95 126,3
Přímé investice	104 307,1	158 185,5	150 438,2	26 409,4
v zahraničí	-30 370,0	-27 088,9	-32 358,3	-25 541,4
základní kapitál		-5 569,4		
základní kapitál a reinvestovaný zisk	-29 228,4	-10 463,8	-30 476,9	-24 823,0
ostatní kapitál	-1 141,6	-11 055,7	-1 881,4	-718,4
zahraniční v tuzemsku	134 677,1	185 274,4	182 796,5	51 950,8

základní kapitál		57 455,4		
základní kapitál a reinvestovaný zisk	130 648,4	130 648,4	175 677,9	101 363,9
ostatní kapitál	-2 829,4	-2 829,4	7 118,6	-49 413,1
Portfoliové investice	-26 882,5	-53 232,1	-9 145,4	113 837,4
aktiva	-68 383,5	-94 653,0	-4 456,4	19 719,2
majetkové cenné papíry a účasti	-43 559,2	-61 643,8	-11 103,5	-25 417,9
dluhové cenné papíry	-24 824,3	-33 009,2	6 647,1	45 137,1
pasíva	41 501,0	41 420,9	-4 689,0	94 118,2
majetkové cenné papíry a účasti	5 758,0	-5 855,7	-21 302,1	-4 843,6
dluhové cenné papíry	35 743,0	47 276,6	16 613,1	98 961,8
Finanční deriváty	-6 323,5	1 799,6	-14 000,7	-7 734,2
aktiva	-10 899,8	-14 081,6	36 031,4	48 589,8
pasíva	4 576,3	15 881,2	-50 032,1	-56 324,0
Ostatní investice	40 510,2	-2 278,8	23 895,2	-37 386,3
aktiva	-35 522,5	-148 727,3	-84 328,2	22 196,8
dlouhodobá	-6 060,0	-47 220,2	-67 660,0	27 575,5
ČNB		2,3		-6,7
obchodní banky	-10 715,5	-45 465,8	-69 282,9	27 570,7
vláda	4 983,6	-691,7	322,8	28,8
ostatní sektory	-328,1	-1 065,0	1 300,1	-17,3
krátkodobá	-29 462,5	-101 507,1	-16 668,2	-5 378,7
obchodní banky	24 770,1	-88 574,5	27 572,0	15 598,8
vláda				
ostatní sektory	-54 232,6	-12 932,6	-44 240,2	-20 977,5
pasíva	76 032,7	146 448,5	108 223,4	-59 583,1
dlouhodobá	51 095,2	39 116,3	34 981,4	-2 937,9
ČNB	-18,1	-18,1	-8,6	
obchodní banky	12 733,4	28 170,7	18 126,1	-14 755,9
vláda	9 550,3	2 935,0	7 856,3	10 887,9
ostatní sektory	28 829,6	8 028,7	9 007,6	930,1
krátkodobá	24 937,5	107 332,2	73 242,0	-56 645,2
ČNB	-4 147,6	-552,8	320,0	1 693,5
obchodní banky	2 369,2	89 693,2	55 108,6	-58 901,3
vláda				
ostatní sektory	26 715,9	18 191,8	17 813,4	562,6
<i>Celkem A, B a C</i>	<i>19 753,4</i>	<i>35 170,0</i>	<i>68 355,9</i>	<i>99 061,9</i>
D. Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly	-17 679,0	-19 503,5	-28 244,6	-38 415,4
<i>Celkem A, B, C a D</i>	<i>2 074,4</i>	<i>15 666,5</i>	<i>40 111,3</i>	<i>60 646,5</i>
E. Změna devizových rezerv (-nárůst)	-2 074,4	-15 666,5	-40 111,3	-60 646,5

Zdroj: Česká národní banka

Tabulka 8: Zahraniční zadluženost České republiky v letech 2006 – 2009 v mil. Kč

v mil. Kč	2006	2007	2008	2009
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
ZADLUŽENOST VE SMĚNITELNÝCH MĚNÁCH	1 193 682,9	1 374 712,4	1 607 426,0	1 589 730,8
v tom:				
dlouhodobá	872 113,2	966 893,1	1 102 771,6	1 173 183,7
<i>podle dlužníků</i>				
ČNB	27,2	8,8		
obchodní banky	76 426,6	107 852,8	147 006,1	142 857,8
vláda	247 019,8	268 669,9	292 667,4	359 289,0
ostatní sektory	548 639,6	590 361,6	663 098,1	671 036,9
<i>podle věřitelů</i>				
zahraniční banky a ostatní finanční instituce	324 908,9	340 251,2	378 703,5	365 018,4
vládní instituce	9 555,5	8 686,0	7 249,6	5 748,1
mnohostranné instituce	107 043,6	100 897,3	122 068,2	133 680,4
dodavatelé a přímí investoři	179 903,7	220 419,0	259 428,3	225 700,0
ostatní investoři	250 701,5	296 639,6	335 322,0	443 036,8
krátkodobá	321 569,7	407 819,3	504 654,4	416 547,1
<i>podle dlužníků</i>				
ČNB	1 779,0	1 226,2	1 786,3	3 749,7
obchodní banky	196 529,5	274 189,3	335 395,4	267 502,5
vláda	350,0	5 722,8	2 763,4	4 789,2
ostatní sektory	122 911,2	126 681,0	164 709,3	140 505,7
<i>podle věřitelů</i>				
zahraniční banky a ostatní finanční instituce	187 186,7	243 132,5	323 764,5	265 805,8
mnohostranné instituce	1 768,2	1 220,3	1 540,8	2 875,5
dodavatelé a přímí investoři	78 391,2	72 188,0	86 928,4	70 425,0
ostatní investoři	54 223,6	91 278,5	92 420,7	77 440,8
ZADLUŽENOST V NESMĚNITELNÝCH MĚNÁCH	0,0	0,0	0,0	0,0
v tom:				
dlouhodobá				
krátkodobá				
ZADLUŽENOST VŮČI ZAHRANIČÍ CELKEM	1 193 682,9	1 374 712,4	1 607 426,0	1 589 730,8
v tom:				
dlouhodobá	872 113,2	966 893,1	1 102 771,6	1 173 183,7
krátkodobá	321 569,7	407 819,3	504 654,4	416 547,1

Dlouhodobá zadluženost celkem	872 113,2	966 893,1	1 102 771,6	1 173 183,7
v tom:				
- úvěry MMF				
- závazky vládního sektoru a garantované vládou				
a subjektů s majoritní účastí státu	342 241,9	376 867,5	429 070,9	535 674,2
- závazky subjektů s majoritní účastí soukromého kapitálu	529 871,3	590 025,6	673 700,7	637 509,5

Zdroj: Česká národní banka

Tabulka 9: Investiční pozice České republiky vůči zahraničí v letech 2006–2009 v mil. Kč

V mil. Kč	2006	2007	2008	2009
AKTIVA	1 888 248,1	2 118 640,9	2 374 739,0	2 356 584,9
Přímé investice v zahraničí	104 743,3	154 700,9	242 428,4	263 540,0
základní kapitál	96 748,8	140 239,0	229 271,5	250 030,0
ostatní kapitál	7 994,5	14 461,9	13 156,9	13 510,0
Portfoliové investice	532 163,4	618 625,4	505 136,7	491 998,4
majetkové cenné papíry a účasti	202 322,0	256 779,1	189 701,2	222 001,2
dluhové cenné papíry	329 841,4	361 846,3	315 435,5	269 997,2
Finanční deriváty	53 406,7	69 525,0	158 377,7	117 878,2
Ostatní investice	541 297,0	644 773,4	752 751,9	718 856,2
dlouhodobé	128 334,6	162 633,3	239 462,3	207 816,3
ČNB	2 993,8	2 848,9	3 174,8	3 206,2
obchodní banky	87 666,2	126 415,4	200 675,9	170 660,1
vláda	29 894,6	27 359,0	31 471,6	30 760,0
ostatní sektory	7 780,0	6 010,0	4 140,0	3 190,0
krátkodobé	412 962,4	482 140,1	513 289,6	511 039,9
ČNB	131,3	102,1	84,1	103,1
obchodní banky	233 831,1	310 538,0	295 545,5	275 946,8
z toho zlato a devizy	166 588,9	200 780,8	203 665,7	185 852,0
vláda				
ostatní sektory	179 000,0	171 500,0	217 660,0	234 990,0
Rezervy ČNB	656 637,7	631 016,2	716 044,3	764 312,1
zlato	5 690,9	6 431,6	6 933,8	8 347,1
zvláštní práva čerpání	346,0	363,3	402,4	22 876,7
rezervní pozice u MMF	2 324,6	1 521,6	3 128,0	4 433,8
devizy	648 192,1	618 048,0	695 935,6	693 136,9
ostatní rezervní aktiva	84,1	4 651,7	9 644,5	35 517,6

PASÍVA	2 969 225,5	3 533 858,3	3 897 645,9	3 965 586,3
Přímé investice v České republice	1 666 760,7	2 032 111,2	2 189 454,9	2 239 332,1
základní kapitál	1 497 465,8	1 842 404,2	1 950 488,2	2 052 852,1
ostatní kapitál	169 294,9	189 707,0	238 966,7	186 480,0
Portfoliové investice	487 994,5	556 342,4	508 094,6	653 436,0
majetkové cenné papíry a účasti	241 594,8	262 518,8	179 775,0	209 590,7
dluhové cenné papíry	246 399,7	293 823,6	328 319,6	443 845,3
Finanční deriváty	36 482,0	54 222,9	159 956,7	113 412,7
Ostatní investice	777 988,3	891 181,8	1 040 139,7	959 405,5
dlouhodobé	464 073,2	478 698,3	536 049,9	520 961,2
ČNB	27,2	8,8		
obchodní banky	62 263,6	87 448,9	120 767,8	103 883,4
vláda	61 686,4	65 875,1	73 886,6	84 762,3
ostatní sektory	340 096,0	325 365,5	341 395,5	332 315,5
krátkodobé	313 915,1	412 483,5	504 089,8	438 444,3
ČNB	1 779,0	1 226,2	1 786,3	3 749,7
obchodní banky	193 816,1	272 187,3	332 833,5	267 004,6
vláda				
ostatní sektory	118 320,0	139 070,0	169 470,0	167 690,0
Saldo investiční pozice	-1 080 977,4	-1 415 217,4	-1 522 906,9	-1 609 001,4

Zdroj: Česká národní banka

7.2. Seznam příložených příloh

Graf 1: Struktura platební bilance v letech 2006 – 2009

Graf 2: Vývoj běžného účtu v letech 2006 - 2009

Graf 3: Struktura běžného účtu v letech 2006 - 2009

Graf 4: Vývoj obchodní bilance v letech 2006 - 2009

Graf 5: Vývoj bilance služeb v letech 2006 - 2009

Graf 6: Vývoj struktury služeb v letech 2006 - 2009

Graf 7: Podíl bilance výnosů na běžném účtu v letech 2006 - 2009

Graf 8: Saldo běžných převodů v letech 2006 - 2009

Graf 9: Vývoj kapitálového účtu v letech 2006 - 2009

Graf 10: Vývoj finančního účtu v letech 2006 - 2009

Graf 11: Struktura finančního účtu 2006 - 2009

Graf 12: Vývoj změny devizových rezerv v letech 2006 - 2009

Graf 13: Vývoj zahraniční zadluženosti České republiky v letech 2006 - 2009

Tabulka 1: Struktura běžného účtu v letech 2006 -2009

Tabulka 2: Ceny zboží vývozu a dovozu a směnné relace v letech 2006 – 2009

Tabulka 3: Vývoj běžných převodů v letech 2006 - 2009

Tabulka 4: Krytí dovozu zboží a služeb devizovými rezervami v letech 2006 - 2009

Tabulka 5: Vývoj salda investiční pozice České republiky v letech 2006 - 2009

Tabulka 6: Podíl hrubé zadluženosti na HDP České republiky v letech 2006 - 2009

Tabulka 7: Vývoj platební bilance České republiky v letech 2006 – 2009 v mil. Kč

Tabulka 8: Zahraniční zadluženost České republiky v letech 2006 – 2009 v mil. Kč

Tabulka 9: Investiční pozice České republiky vůči zahraničí v letech 2006-2009 v mil. Kč